BYZAS 12
Thekla Schulz (Hrsg.)
Dipteros und Pseudodipteros
(2012)

BYZAS 13
Felix Pirson (Hrsg.)
Manifestationen von Macht und Hierarchien in Stadtraum und Landschaft
(2012)

BYZAS 14
Adolf Hoffmann, Richard Posamentir, Mustafa Hamdi Sayar (Hrsg.)
Hellenismus in der Kilikia Pedias
(2011)

BYZAS 15
Beate Böhlendorf-Arslan, Alessandra Ricci (eds.)
Byzantine Small Finds in Archaeological Contexts
(2012)

BYZAS 16
Sven Th. Schipporeit
Kulte und Heiligtümer der Demeter und Kore in Ionien
(2013)

BYZAS 17
Stefan Feuser
Monopodia – Figürliche Tischfüsse aus Kleinasien
Ein Beitrag zum Ausstattungsluxus der römischen Kaiserzeit
(2013)

BYZAS 18
Anja Slawisch (Hrsg.)
Handels- und Finanzgebaren in der Ägäis im 5. Jh. v. Chr.
Trade and Finance in the 5th c. BC Aegean World
(2014)

BYZAS 19 (Band 1, Band 2)
Sabine Ladstätter, Felix Pirson, Thomas Schmidts (Hrsg.)
Häfen und Hafenstädte im östlichen Mittelmeerraum
Harbors and Harbor Cities in the Eastern Mediterranean
(2014)

BYZAS 20
Melanie Heinle
Eine historische Landeskunde der Aiolis
(2015)

BYZAS 21
Eva-Maria Mohr
Eisenzeitliche Nekropolen im westlichen Kleinasien
Struktur und Entwicklung zwischen dem 9. und 6. Jh. v. Chr.
(2015)

BYZAS 22
Katja Piesker (Hrsg.)
Wirtschaft als Machtbasis
Beiträge zur Rekonstruktion vormoderner Wirtschaftssysteme in Anatolien
(2016)

BYZAS 23
Andreas Schachner (Hrsg.)
Innovation versus Beharrung: Was macht den Unterschied des hethitischen Reichs im Anatolien des 2. Jahrtausends v. Chr.?
(2017)

BYZAS 24
Benjamin Engels – Sabine Huy – Charles Steitler (Hrsg.)
Natur und Kult in Anatolien
Viertes Wissenschaftliches Netzwerk an der Abteilung Istanbul des Deutschen Archäologischen Instituts
(2019)

BYZAS 25
Ute Lohner-Urban – Ursula Quatember (Hrsg.)
Zwischen Bruch und Kontinuität | Continuity and Change
Architektur in Kleinasien am Übergang vom Hellenismus zur römischen Kaiserzeit / Architecture in Asia Minor during the transitional period from Hellenism to the Roman Empire
(2020)

ISBN: 978-605-9480-22-4

zerobooksonline.com

26

Exploring the Black Sea Region and Northern Central Anatolia in Antiquity

Understanding Transformations

BYZAS

26

Emine Sökmen
Andreas Schachner
(Eds.)

BYZAS 1
Adolf Hoffmann (Hrsg.)
Ägyptische Kulte und ihre Heiligtümer im Osten des Römischen Reiches
(2005)

BYZAS 2
Clemens Lichter (ed.)
How Did Farming Reach Europe?
Anatolian-European relations from the second half of the 7th through the first half of the 6th millennium cal BC.
(2005)

BYZAS 3
Wolfgang Radt (Hrsg.)
Stadtgrabungen und Stadtforschung im westlichen Kleinasien
Geplantes und Erreichtes
(2006)

BYZAS 4
Dirk Paul Mielke / Ulf-Dietrich Schoop / Jürgen Seeher (Hrsg.)
Strukturierung und Datierung in der hethitischen Archäologie
Structuring and Dating in Hittite Archaeology
(2006)

BYZAS 5
Franz Alto Bauer (Hrsg.)
Visualisierungen von Herrschaft
Frühmittelalterliche Residenzen – Gestalt und Zeremoniell
(2006)

Understanding Transformations

Exploring the Black Sea Region and Northern Central Anatolia in Antiquity

BYZAS 6
Peter Baumeister
Der Fries des Hekateions von Lagina
Neue Untersuchungen zu Monument und Kontext
(2007)

BYZAS 7
Beate Böhlendorf-Arslan – Ali Osman Uysal
Johanna Witte-Orr (eds.)
Çanak
Late Antique and Medieval Pottery and Tiles in Mediterranean Archaeological Contexts
(2007)

BYZAS 8
Peter I. Schneider
Die Rizk-Moschee in Hasankeyf
Bauforschung und Baugeschichte
(2008)

BYZAS 9
Martin Bachmann (Hrsg.)
Bautechnik im antiken und vorantiken Kleinasien
(2009)

BYZAS 10
Janet Lorentzen, Felix Pirson, Peter I. Schneider, Ulrike Wulf-Rheidt (Hrsg.)
Aktuelle Forschungen zur Konstruktion, Funktion und Semantik antiker Stadtbefestigungen
(2010)

BYZAS 11
Alexander von Kienlin (Hrsg.)
Holztragwerke der Antike
(2011)

BYZAS

Veröffentlichungen des Deutschen Archäologischen Instituts Istanbul

Production & Distribution
Zero Ltd. Library Services
www.zerobookswonline.com
info@zerobooksonline.com

UNDERSTANDING TRANSFORMATIONS:
EXPLORING THE BLACK SEA REGION AND NORTHERN CENTRAL ANATOLIA IN ANTIQUITY

DEUTSCHES ARCHÄOLOGISCHES INSTITUT
ABTEILUNG ISTANBUL

BYZAS 26

Veröffentlichungen des Deutschen Archäologischen Instituts Istanbul

YAYINLARI

UNDERSTANDING TRANSFORMATIONS: EXPLORING THE BLACK SEA REGION AND NORTHERN CENTRAL ANATOLIA IN ANTIQUITY

edited by / yayına hazırlayanlar
Emine Sökmen
(Hitit Üniversitesi /Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

and / ve
Andreas Schachner
(DAI)

UNDERSTANDING TRANSFORMATIONS: EXPLORING THE BLACK SEA REGION AND NORTHERN CENTRAL ANATOLIA IN ANTIQUITY

edited by / yayına hazırlayanlar
Emine Sökmen
(Hitit Üniversitesi /Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

and / ve
Andreas Schachner
(DAI)

BYZAS 26
Veröffentlichungen des Deutschen Archäologischen Instituts Istanbul

© 2021 Ege Yayınları
ISBN 978-605-9680-22-6
Publishers Zertifikat-Nr.: 14641

Umschlaggestaltung
Areial view of the excavations west of Mıhraplıkaya
(Foto: M. S. Öztürk, Archive of the Boğazköy Excavations, DAI-Istanbul)

Redaktion
Emine Sökmen, Dominique Krüger, Andreas Schachner

Druck
12.matbaa
Basın Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.
Kağıthane - Istanbul / Turkey
Zertifikat-Nr.: 46618

Produktion und Vertrieb
Zero Prod. Ltd.
Abdullah Sokak No: 17 Taksim 34433 Istanbul-Turkey
Tel: +90 (212) 244 75 21 Fax: +90 (212) 244 32 09
info@zerobooksonline.com
www.zerobooksonline.com/en

Contents / İçindekiler

Foreword (Felix Pirson) VII

Introductory Remarks (Emine Sökmen – Andreas Schachner) IX

Giriş (Emine Sökmen – Andreas Schachner) XIII

A Very Long 1st Millennium BCE at Boğazköy? Longue Durée versus Changes from the Iron Age to the Roman Imperial Period
Andreas Schachner 1

Hoplites in Pants: Contextualizing the Warrior-Friezes from Pazarlı
Lâtife Summerer 21

Çorum Müzesi'nden Bazı Pers, Hellenistik, Roma Dönemi Eserler ve Düşündürdükleri
Resul İbiş 69

Paphlagonia Tümülüsleri
Şahin Yıldırım 107

Paphlagonia Hadrianoupolisi'nin Yerel Özellikleri ve Çevre Bölgelerle Olan Kültürel Bağlarına Bir Bakış
Ersin Çelikbaş 165

Yozgat'ta Bulunan Pişmiş Toprak Lahit: Erken Dönem Bir Galat Mezarı
Hasan K. Şenyurt 181

A Review of Funerary Practices in the Çorum Region during Antiquity
Önder İpek – Kudret Sezgin 195

Patterns of Mortality in Boğazköy during the Hellenistic-Roman Period
Handan Üstündağ 235

Hellenistik-Roma Dönemleri'nde Orta Karadeniz'i Fırat Havzası'na Bağlayan Yol Üzerinde Yukarı Kızılırmak Havzası
A. Tuba Ökse 255

New Sites Discovered in the Yozgat Archaeological Research Project
Hacer Sancaktar – Kudret Sezgin – Rahşan Tamsü Polat – Yusuf Polat 277

Goddess at the Gate: A Reappraisal of the New Hellenistic Statue from the Hilltop Sanctuary Kurul near Kotyora
Lâtife Summerer – Julia Mareike Koch 299

Urbanization and Romanization of Komana
Deniz Burcu Erciyas 335

İç Pontos Bölgesi'nde Roma ve Erken Bizans Dönemlerine Işık Tutan bir Antik Kent: Sebastopolis (Yazılı Kaynaklar ve Kazı Çalışmalarından Yansımalar)
Murat Tekin – Şengül Dilek Ful 345

Securing a New Province: Activities of the Roman Military in 1st Century CE Galatia
Dominique Krüger 359

Imperial Reflections on a Hydraulic Landscape: Water Management History of Çorum / Alaca Region
Emine Sökmen 375

Yozgat – Sarıkaya Roma Hamamı
Hasan K. Şenyurt – Ömer Yılmaz – Necip Becene 401

Ankara Kırsalında bir Roma Kaplıcası ve Yeni Bir Yerleşim Önerisi
Umut Alagöz 415

Consolidation of Power? – A 2nd Century Representative Villa Complex in Boğazköy
Sven Kühn 433

Fine Ware of the Hellenistic Period and Early Roman Imperial Times from Derekutuğun
Mareke Johanne Ubben 451

Tieion'un (Filyos) Roma İmparatorluk Dönemi Limanı Hakkında İlk Gözlemler
Şahin Yıldırım 459

Late Roman Pontic Amphorae found in Limyra (Turkey) and Horvat Kur (Israel): Typology, Provenance, Context
Philip Bes 495

Parnassos Antik Kenti Erken Bizans Kilisesi
Mehmet Sevim 537

Contributors / Katkıda Bulunanlar 551

Foreword

The research of the German Archaeological Institute and its numerous partners in Boğazköy-Hattusha was never exclusively limited to the role of the site as the capital of the Hittite Kingdom. Time and again, attention was also focused on later periods, i.e. the Iron Age, the Roman Imperial period and the Byzantine period. However, as part of the current long-term project funded by the German Research Foundation, Andreas Schachner and his team have succeeded for the first time in drawing a more precise picture of Roman Boğazköy. Fascinating findings such as the Roman villa complex with Euripus and staged grotto landscape raise questions about the cultural and socio-economic environment in which such manifestations of Imperial Roman elite culture emerged.

This volume and the 2018 colloquium in Çorum on which it is based provide initial answers. The range of topics is broad, encompassing landscapes and settlement structures as well as settlements, residential and engineering buildings, tombs and the remains of the deceased, and last but not least objects and images. This is only possible in a cooperative and interdisciplinary approach. The Boğazköy project, which is being carried out with the approval of the Ministry of Culture and Tourism of the Republic of Turkey and with the participation of numerous Turkish and international partners, is proving itself here as a research platform that is providing important impulses beyond its disciplinary focus on Near Eastern archaeology. Of course, this was only possible in close cooperation with colleagues at the Hitit-Üniversitesi in Çorum, first and foremost Emine Sökmen, who played a leading role in the realisation of the colloquium and the present volume. This form of cooperation at the local level, with the aim of discussing important new findings and discoveries and making them known internationally, is an extremely fruitful approach that we hope will be continued.

Thus, the volume shows above all the potential that lies in the further exploration of the central Black Sea region and northern central Anatolia in the Hellenistic-Roman period. The differences in comparison to the Aegean and the southern coast of Anatolia are evident, but could be further analysed in the future on the basis of a denser data set. The same applies to understanding the relationship of rural areas to urban centres such as Ancyra-Ankara.

Further perspectives could be opened up through the increased inclusion of the natural space and human-environmental interactions, of which the Örükaya dam bears fascinating witness. The same applies to the integration of further disciplines such as Building Archaeology or Archaeology of the Roman Provinces, which could certainly contribute highly revealing comparisons with other landscapes of the Roman Empire.

As editors of the BYZAS series, our thanks go first and foremost to Emine Sökmen and Andreas Schachner, as well as to the authors of the present volume. We would also like to thank the Hitit Üniversitesi and also the Museum in Çorum for their close and trusting cooperation, which finds lasting expression in the publication of the colloquium. Last but not least, our thanks go to the German Research Foundation, without whose financial support the work in Boğazköy and the organisation of the colloquium would not have been possible.

Istanbul, August 2021

Felix Pirson – Moritz Kinzel

Önsöz

Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün Boğazköy-Hattuşa'da çok sayıda paydaşıyla beraber yürüttüğü araştırmalar, hiç bir zaman bu bölgenin Hitit Krallığı'nın başkenti olduğu dönem ile sınırlı kalmamıştır. Bu dönemden sonraki dönemlere de yani Demir Çağı, Roma İmparatorluk Dönemi ve Bizans Dönemi'ne de tekrar tekrar dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte, Alman Araştırma Cemiyeti (DFG) tarafından finanse edilen mevcut uzun vadeli proje kapsamında, Andreas Schachner ve ekibi ilk kez Boğazköy'ün Roma Dönemi hakkında daha detaylı bir anlayışa ulaşmayı başarmışlardır. Euripusu bulunan bir Roma Dönemi villası ve grottolu peyzaj düzenlemesi gibi etkileyici bulgular, Roma İmparatorluk Dönemi elit kültürünün ortaya çıkışının yansıması olarak kültürel ve sosyo-ekonomik çevre hakkında sorular üretmeye başlamıştır.

2018 yılında Çorum'da düzenlenen kolokyuma dayanan bu kitap, söz konusu sorulara yanıtlar sağlamaktadır. Oldukça geniş olan konu yelpazesi içinde peyzaj ve yerleşim örüntülerinin yanı sıra yerleşmeler, konut ve mühendislik yapıları, insan kalıntıları, mezarlar ve son olarak da en önemlisi, objeler yer almaktadır. Bu denli bir çalışma ancak, işbirliği ile ve disiplinlerarası bir yaklaşımla mümkündür. Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın izni ve çok sayıda Türk ve uluslararası ortağın katılımıyla yürütülen Boğazköy projesi, Önasya Arkeolojisi'nin bilimsel odağının ötesinde önemli atılımlar yapan bir araştırma platformu olarak kendini kanıtlamıştır. Çorum Hitit Üniversitesi'nden meslektaşlarımızın yakın işbirliği ile mümkün olan bu çalışmada, Emine Sökmen kolokyumun ve bu kitabın gerçekleşmesinde önemli bir rol üstlenmiştir. Yeni buluntuları ve keşifleri tartışmak ve bunların uluslararası tanınırlıklarını sağlamak amacıyla yapılan yerel düzeydeki bu üretken işbirliğinin devam etmesini temenni ediyoruz.

Öncelikle, bu kitap, Hellenistik-Roma Döneminde Orta Karadeniz bölgesinin ve Orta Anadolu'nun kuzeyinin daha fazla araştırılması gerektiğini yansıtan potansiyeli göstermektedir. Ege ve Anadolu'nun güney kıyılarına kıyasla burada farklılıklar belirgindir, ancak ileride daha yoğun veri temelinde ayrıntılı analizler mümkün olacaktır. Benzer doku, kırsal alanlar ile Ankyra (Ankara) gibi kentsel merkezler arasındaki ilişkiyi anlamak için de geçerlidir. Örükaya Barajı'nın etkileyici bir şekilde tanıklık ettiği doğal peyzaj ve

insan-çevre etkileşimleri çerçevesinde gelişen bakış açıları ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, Roma İmparatorluğu'nun diğer peyzajları ile oldukça bilgilendirici karşılaştırmaların, İnşa Arkeolojisi veya Roma Eyalet Arkeolojisi gibi disiplinlerin daha fazla katılımı özelinde yapılmasına fırsat sağlamaktadır.

BYZAS serisinin editörleri olarak öncelikle Emine Sökmen ve Andreas Schachner'e ve bu kitabın yazarlarına teşekkürlerimizi sunuyoruz. Kolokyumun yayınlanmasıyla da daimi olarak ifade edilen yakın ve güvene dayalı işbirliği için Hitit Üniversitesi ve Çorum Müzesi'ne teşekkür ederiz. Son olarak, Boğazköy'deki çalışmaların ve kolokyumun organizasyonundaki mali destekleri için Alman Araştırma Cemiyeti'ne (DFG) şükranlarımızı sunuyoruz. Söz konusu destek olmaksızın bu kolokyumun organizasyonu mümkün olamazdı.

Istanbul, August 2021

Felix Pirson – Moritz Kinzel

Introductory Remarks

The archaeology of the Black Sea region and the adjacent transitional areas of Northern Central Anatolia has received increasing attention over the last decades. Based on the contributions to a symposium organized by the editors collaboratively at the Hitit University in Çorum on April 18th–20th, 2018 and sponsored by the Boğazköy Expedition of the German Archaeological Institute, the present volume aims to explore transformations in the inner Black Sea region, which had considerably diverged from the coastal areas politically, culturally and regarding settlement patterns throughout antiquity. A few but notable projects now shed light on this incognita of Black Sea archaeology. Under way are investigations of highly important local political, social and cultural transformation and continuity which transpired in the region as it transitioned from Achaemenids to Mithradatids, local chiefdoms and eventually to Roman political dominance. Parallel to the still often emphasized historical written records, the study of the development of the material culture allows understanding how local societal developments continue or discontinue under the changing supra-regional hegemonic powers. Of special interest is to study the mechanisms of how the Roman Empire established its rule in these peripheral regions and how it interacted with the local societies.

A detailed comparison and discussion of the material culture is at the focus to understand the relationship between the often long-lasting local trajectories and the impact of hegemonic political powers. The volume's presentations cover numerous projects, including the less-known results of rescue excavations conducted by the museums in the region. As a result it aims to establish contemporary approaches to the archaeology of the inner Black Sea region's antiquity by examining the interrelations and differences between the regional characteristics and cultures of the Black Sea with that of the central authorities. In this sense, as mentioned earlier, it is important to take together into account the development of local cultures and the impact of regional authorities to reveal the continuity and evolution of the region's culture. Apart from being an extension of earlier undertakings, continuity is a process that is in line with the current circumstances. In other words continuity, on one hand, is given shape by the past and diverges from « now » on the other. Therefore, it is imperative to take continuity and transformation as a whole.

Based on the excavations in Boğazköy (Hattuša), A. Schachner's chapter discusses the elements that display cultural continuity from the Early Iron Age to the Roman period and puts forward a fresh perspective by addressing the transitions between defined periods based mostly on political alterations. L. Summerer addresses the legacy of earlier research carried out in Pazarlı and on its architectural terracotta friezes. Based on the location of the settlement and the findings, she proposes that this location might have been a military base within the Achaemenid sphere of influence which has been somewhat underrepresented in the chronology of the region. Therefore she gives valuable insight into the extent to which Achaemenid presence has coalesced with the local cultures.

The interruptions that bring about continuity in the chronology of consecutive and simultaneous events constitute historical knowledge. For archaeology this can only be accomplished within the limits of the material culture, revealing patterns of continuity in the change. Having meticulously reviewed the records and collection of Çorum Museum, R. İbiş presents the traces of cultural transitions, interruptions, cohesions and eventual coalescences over a time frame of a 900-years.

Burial practices, which traditionally have been one of the major elements of the region's archaeology, essentially represent the reflections of the social, political and symbolic presence of societies over the landscape. They consolidate the presence of the community over the geography in which they dwell. Each burial type on the landscape has been incorporated into every aspect of life of societies, regardless of whether they were built by them or not, within the continuity and historicity of the region. In other words, monuments of the deceased used to shape the lives of the living. Ş. Yıldırım addresses the continuity of the tumulus tradition within a historical context. He points out that aristocrats favored examples that display differences in their design and he underlines the fact that hegemonic powers kept the tradition alive for the course of time. It can be said that within the context of the change and transformation shaped by the influence of the ruling powers, societies adhered to their traditions but at the same time harmonized them with the incoming elements.

E. Çelikbaş addresses how the ongoing Phrygian influence on Hadrianoupolis' cultural landscape was harmonized, gained its unique character and then was afterwards carried on as a tradition. H. K. Şenyurt makes a valuable contribution on the burial customs of the inner Black Sea region by examining a terracotta sarcophagus and its findings. Ö. İpek – K. Sezgin present a review on burial practices in different cultures recorded in Çorum. H. Üstündağ sheds light on the living conditions and general health status of Hellenistic and Roman communities in Boğazköy.

Studies conducted in regional-scale trace environmental, cultural and political factors in historical context and allow identification of settlement patterns. In this respect, T. Ökse elucidates the settlement patterns and the use of landscape in Hellenistic and Roman periods along the Upper Kızılırmak basin. In another regional-scale study conducted in Yozgat, H. Sancaktar et al. share their survey results focusing on the historical continuity and site location choices through time.

Mithradatids, a local kingdom which bloomed in the interior parts of the region during the Hellenistic period, expanded its territories to coastal areas over time. Fortresses constituted the main elements of the kingdom's ruling power and were used to ensure safety and control along the valleys and plains which connected interior parts to coastal regions. Studies conducted in Kurul fortress, one of the fortresses that marks the Mithradatic landscape, enhance our knowledge about the fortresses and shed light on the interaction between interior and coastal regions during the Hellenistic period. These studies recovered numerous artifacts and presented the religious function of the fortress in addition to its military identity. L. Summerer focuses on one of the most striking of these findings, the Kybele statue, and proposes a new date based on its iconographic and stylistic characteristics.

Roman intervention has led to a reorganization of the landscape, which fundamentally changed the region's settlement pattern and social life. New cities embellished with spectacular architecture, citizens with their new identities and residences, military organization and road networks, led to the emergence of Romanized landscapes and started to create local Roman societies. Based on a statue of a benefactor, B. Erciyas sheds light on the transformation of Hellenistic Komana to a Roman city by local dynamics. M. Tekin – D. Ful emphasize the importance of the Sebastopolis which was established on the road leading to the eastern boundary of the empire, as documented through written records and archaeological studies.

The Roman occupation revealed by the Boğazköy excavations presents original findings regarding the transformation of the region as the city was becoming a part of the Province Galatia. D. Krüger thoroughly discusses the military structure identified in Boğazköy-Lower city. It might have been used as a military camp to maintain the security of the region. E. Sökmen sheds light on the hydraulic management history of the Alaca region and introduces Örükaya dam as a manifestation of Roman technical know-how, also introducing other known examples from provinces.

Water management was also crucial for the revival of cities and establishing Roman living standards. Water was provided to the cities through large-scale engineering projects. Sarıkaya Bath stands out as the most iconic structure that displays the true Roman identity of the region, and H. K. Şenyurt et al. add to our understanding of the Bath's architectural features. Another example of bath has been discovered near Ankara. U. Alagöz introduces the Çağa Bath with similar examples and suggests a localization of the city where the bath was situated. An outstanding example of residential villa architecture discovered in Boğazköy is a manifestation of socio-economic prosperity as of the 2nd century when the Roman Empire strengthened its presence in the region. S. Kühn conveys the traces of local transformation and its effects in the excavations carried out in a villa complex in Boğazköy.

Societies need to turn production into the trade since they maintain their livelihood within the limits of economic principles. Derekutuğun, which was one of the trade centers of interior parts of the region, presents crucial resources vital in the history of mining in Anatolia. M. Ubben draws attention to the Hellenistic and Roman Period ceramic data of the area occupied since the Chalcolithic period. Potteries that reached this part of the

region through trade come from the settlement associated with the popularity of the copper mine here. The mine itself has been the engine of continuity.

Trade in the region was driven by the coastal cities established as the colonies of Greek city-states. One of these cities, Tieion, had been inhabited continuously from the Early Iron Age to the Ottoman period. On the basis of architectural remains and shipwrecks, Ş. Yıldırım emphasizes the commercial dynamism of the city's harbor, which was considered the heart of the region's economy in terms of its place in the urban context during the Roman period. Pointing out to late Roman period economical interaction of Sinope, which was another important harbor city and important amphora production center, P. Bes reveals the extent of Sinopean and Pontic amphorae distribution by analyzing amphorae found in Limyra and Horvat Kur.

Traces of regional administrative and social change during the late Roman and early Byzantine periods have been brought to light by the excavations at Parnassos located on the main route that played a key role in the formation of early Christian geography. M. Sevim reveals the cultural continuity in the dynamics of this period through the remains of a church and its mosaics.

We would like to express our gratitude to Hitit University for hosting our symposium and providing its facilities. This event would not have been possible without the members of Hitit University who helped the organization of the symposium. Warm thanks to go Dr. Önder İpek, students of the Archaeology Department, and the administrative offices for their support and assistance. We are greatly indebted to the German Archaeological Institute at Istanbul for their financial support to realize this comprehensive volume.

Istanbul/Ankara, Spring 2021

Emine Sökmen – Andreas Schachner

Giriş

Orta Karadeniz bölgesinin ve kuzey İç Anadolu'nun Karadeniz'e komşu bölgelerinin antik dönemi, son yıllarda giderek daha fazla araştırmacının ilgisini çeker olmuştur. Editörleri tarafından 18–22 Nisan 2018 tarihinde Çorum Hitit Üniversitesi'nde, Alman Arkeoloji Enstitüsü desteği ile gerçekleştirilen sempozyum çerçevesinde sunulan katkıların biraraya getirilmesi ile hazırlanan bu kitap, Karadeniz Bölgesi'nin kıyı şeridinden tamamen farklılaşmış iç kesimlerindeki politik, kültürel yapının, yerleşim dokusunun antikite boyunca süreklilik ve değişimini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Az sayıda olmasına rağmen nitelikli ve kaydadeğer bilgiler içeren bu çalışmalar Karadeniz arkeolojisinin bilinmezliğine ışık tutmaktadır. Söz konusu bölgenin, Demir Çağı'ndan Akhaimenid dönemine, Hellenistik dönemin yerel krallığı Mithradatlar'ın yönetiminden Roma hakimiyetine girmesi ile geçirdiği politik, kültürel ve sosyo-ekonomik değişimin ve sürekliliğin takip edilmesi, ilişkiler ağının ortaya konup değerlendirilmesi için önem arz etmektedir. Halen, sıklıkla vurgu yapılan yazılı kaynaklara da paralel olarak maddi kültür öğelerinin gelişiminin çalışılması, yerel toplumsal gelişmelerin devamlılığının bölgeler-üstü politik güçlerin etkisi altında nasıl sağlandığının veya nasıl kesintiye uğradığının anlaşılmasının zeminini oluşturmaktadır. Özellikle ilgi odağı haline gelen konulardan biri ise çeper bölgelerinde Roma İmparatorluğu'nun hangi mekanizmalarla bir hakimiyet alanı oluşturduğunun ve yerel topluluklarla nasıl bir etkileşim içinde olduğunun sorgulanmasına dönüktür. Yerelin, politik güç ile arasındaki uzun soluklu ilişkisinin anlaşılmasında detaylı bir sunum, karşılaştırma ve maddi kültürün tartışmaya açılması bu çalışmaların odak noktaları haline gelmiştir.

Bu kitaptaki katkılar, özellikle bölge müzeleri tarafından gerçekleştirilmiş az bilinen kurtarma kazılarının sonuçlarının da dahil olduğu birçok projeyi kapsamaktadır. Bu çalışma ile, Orta Karadeniz Bölgesi'nin kültürleri ve bölgesel karakteri ile merkezi otoritelerin yapısı arasındaki farklılıkları ve etkileşimleri irdelemek, bölgenin antik döneminin anlaşılmasında güncel yaklaşımları vurgulamak amaçlanmaktadır. Bu anlamda yukarıda da değinildiği gibi bölge kültürünün süreklilik ve değişiminin ortaya konmasında yerel kültürün gelişimi ve bölgesel güçlerin etkisinin değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Süreklilik, daha önceki eylemlerin uzantısı olmanın ötesinde bağlantılı ve güncel duruma uygun bir şekillenmedir.

Diğer bir deyişle süreklilik, geçmiş ile yoğrulurken ve aynı zamanda şimdi ile farklılık arz eder, dolayısıyla süreklilik ve dönüşümü bir bütün olarak görmek gerekmektedir. A. Schachner'in makalesi, Boğazköy'deki çalışmalara dayanarak bin yıldan fazla süren Demir Çağı'nın başlangıcından Roma Dönemi'ne olan süreçte kültürel süreklilik gösteren unsurları tartışmakta, daha çok siyasi değişikliklere göre tanımlanmış dönemler arasındaki geçişlere işaret ederek yeni bir bakış açısı önermektedir. Bölge kronolojisinde yeterli oranda temsil edilemeyen Akhaimenid Dönemi'ne dönük olarak L. Summerer, Pazarlı'da yürütülmüş çalışmaları ve mimari frizlerini yeniden masaya yatırmakta, yerleşimin konumu ve ulaştığı bulgular özelinde burasının Akhaimenid etki alanında askeri bir üs olabileceğini ileri sürmektedir. Böylece bölgedeki Akhaimenid varlığının ne şekilde yerel kültürlerle kaynaştığına ışık tutmaktadır.

Ardışık ve eş zamanlı olayların kronolojisinde tarihsel bilginin üretilmesi devinimin ortaya konması ile sağlamaktadır ve bu maddi kültürün elverdiği ölçüde mümkün olabilmektedir. Böylece değişimin içindeki süreklilik örüntüsü de ortaya çıkmaktadır. R. İbiş, bölgedeki kültürlerarası geçişleri, kesintileri, uyuşma ve sonunda bütünleşmenin izlerini Çorum Müzesi envanterini elden geçirerek yaklaşık 900 yıllık bir süre zarfı için gözler önüne sermektedir.

Bölge arkeolojisinin ana unsurlarından biri olan ölü gömme gelenekleri, burada yaşamış toplumların peyzaj üzerindeki sosyal ve politik olduğu kadar sembolik varlığının da yansımasıdır, inşa oldukları alanlarda toplumun meşru mevcudiyetini pekiştirmektedir. Peyzajda kendini gösteren her bir defin şekli, onu inşa etmiş olsun ya da olmasın bölgenin tarihselliğinde, süreklilik içinde, tüm toplulukların yaşamının her boyutuna eklemlenmiştir yani bir diğer deyişle, ölülerin anıtları hayatta olanların yaşam alanlarını şekillendirmiştir. Ş. Yıldırım, Paphlagonia bölgesine göçler neticesinde tanıtılan tümülüs geleneğinin süreklilik kazanmasını tarihsel süreç içinde aktarmaktadır. Çevre bölgelerde pek rastlanmayan, düzenlemede farklılıklar içeren örneklerin aristokratlarca tercih edildiğini tespit etmekte, bölgenin yönetim erkini zaman içinde elinde bulunduranlar için de geleneğin sürdürüldüğünü ortaya koymaktadır. Egemen güçlerin devinime olan etkisiyle şekillenen değişim ve dönüşümde bölge toplumlarının kendine özgü kültürlerini sürdürdükleri, yeni etkinin getirisiyle biçimlendirerek benimsediklerini söylemek mümkündür. E. Çelikbaş, Paphlagonia Bölgesi'nin önemli kentlerinden Hadrianoupolis ve çevresindeki ritüel peyzajda süre gelen Phrygia etkisinin harmanlararak detaylarda özgünleşmesine ve ardından gelenekselleşen dokusuna değinmektedir. Öte yandan H. K. Şenyurt, ölü gömme geleneklerine Orta Karadeniz Bölgesi özelinde ilginç bir katkı sunmaktadır. Makalesine konu olan pişmiş toprak lahit, bölgenin uzaklardan gelen sakinleri Galatlar'a işaret etmekte ve lahit buluntularının dolanık doğasıyla kültürlerarası etkileşimin örneğini ortaya koymaktadır. Ö. İpek – K. Sezgin, Çorum ölçeğinde rastlanan, bölgeye egemen olmuş kültürlerin farklılıkların bir uzamı olarak tüm ölü gömme pratiklerine dönük bir değerlendirmede bulunmaktadırlar. H. Üstündağ ise ölümün biyolojik sürecinden yola çıkarak Boğazköy ölçeğinde Hellenistik ve Roma Dönemi topluluklarının sağlık durumları ve yaşam koşullarına ışık tutmaktadır.

Bölgesel ölçekte yürütülmekte olan çalışmalar ile tarihsel süreç içinde toplumların yapılanmasında çevresel, kültürel ve politik dinamiklerin izi sürülmekte ve yerleşim sistemleri tanımlanmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda T. Ökse, bölgenin Yukarı Kızılırmak Havzası boyunca Hellenistik ve Roma Dönemleri için yerleşim sistemlerine ve peyzajın kullanımına değinmektedir. Bölgenin Yozgat merkezli yürütülen bir diğer yüzey araştırması ile H. Sancaktar vd. tarihsel sürekliliğe ve yerleşim yeri seçiminde dönemsel farklılaşmalara işaret etmektedir.

Hellenistik dönemde bölgenin iç kesimlerinde hakimiyet göstermiş yerel bir krallık olan Mithradatlar, zamanla kıyıları da etkisine almıştır. Yönetsel erkinin ana unsurunu oluşturan kaleler, iç kesimlerin kıyıya açılan vadileri ve ovaları boyunca konumlanarak güvenliği ve idareyi sağlamaktaydı. Mithradat krallık peyzajını belirleyen bu kalelerden biri olan Kurul Kalesi'nde gerçekleştirilen kazılar kalelerin geneli hakkındaki bilgilerimizi zenginleştirmekte ve Hellenistik dönemin kıyı ile iç bölge etkileşimine, bölgelerüstü ilişkilere ışık tutmaktadır. Aynı zamanda buradaki kazılar ile kalelerin askeri sıfatının yanı sıra kült alanı işlevine dönük buluntular gün yüzüne çıkarılmıştır. L. Summerer, bu buluntuların en çarpıcısı Kybele heykelini ikonografik ve stilistik bağlamında yeniden ele alarak tarihlemesine dönük bir öneri sunmaktadır.

Roma İmparatorluğu'nun bölgedeki etkisiyle yerleşim düzeni ve sosyal yaşamda köklü bir değişim meydana gelmiştir. Kentleşme, gösterişli mimari ile donatılmış kentler, yeni kimlikleriyle kentliler ve konutları, askeri yapılanma ve yol ağı ile farklılaşan Romalılaşmış peyzaj ortaya çıkmıştır ve göz alıcı unsurları ile yerli Romalılarını oluşturmuştur. D. Erciyas, Hellenistik kökenli Komana'nın bir Roma kentine dönüşmesinde yerel dinamikler ile oluşan dengeye, kentte bulunan bir hayırsevere ait heykel vasıtasıyla ışık tutmaktadır. Roma'nın bölgeyi yeniden organize etme sürecinde kurulan, Karadeniz kıyısındaki önemli bir liman kenti Amisos'a bağlanan yol ile imparatorluğun doğu sınırına ulaşan yolun kesişiminde serpilip büyüyen Sebastopolis'te kazıları gerçekleştiren M. Tekin – D. Ful, kentin tarihsel sürecini yazılı kaynaklar ve arkeolojik çalışmalar özelinde aktarmaktadır.

Boğazköy'ün son dönem kazılarıyla açığa çıkan Roma iskanı, bölgenin Roma eyaleti olmasıyla birlikte geçirdiği dönüşümün ilk elden verilerini kaydetmiştir. M.S. 1. yüzyıl ile birlikte bayındırlık faaliyetlerinin görüldüğü bölgenin güvenliğinin sağlanmasında Boğazköy Aşağı Şehir'de tespit edilmiş olan askeri yapının bir ordugah olabileceğini D. Krüger etraflıca tartışmaktadır. Bir diğer bayındırlık faaliyeti ise Romalılar'ın su yönetim sisteminde ulaştığı teknik yetkinliğin bir tezahürü olarak Örükaya Barajı'nın inşasında karşımıza çıkar. E. Sökmen, bölgenin süreklilik arz eden su yönetim stratejilerini tarihsel süreç içinde ele alarak Örükaya Barajı'nı bilinen diğer örnekler üzerinden değerlendirmektedir. Suyun yönetimi aynı zamanda kentlerin ihyası ve Romalı yaşam standartlarının oluşturabilmesi için de önemliydi. Büyük ölçekli mühendislik projeleri sayesinde kentlere suyun aktarılması ve arzı sağlanmaktaydı. Sarıkaya hamamı, Roma kent kültürünün ana binalarından biri olarak bölgenin Romalı kimliğini en iyi yansıtan yapı olarak yükselmektedir. H. K. Şenyurt vd. gerçekleştirdikleri kazı çalışmaları ile hamamın mimari özelliklerini anlaşılır kılmaktadırlar. Hamamlara dair bir diğer örnek ise Ankara yakınlarından gelmektedir. U. Alagöz, Çağa Hamamı'nı benzer örneklerle kıyaslayarak hizmet vermiş olduğu kenti tanımlamaya dönük

bir önermede bulunmaktadır. Roma İmparatorluğu'nun bölgedeki varlığını perçinlediği 2. yy itibarıyla sosyo-ekonomik refahın bir yansıması konut mimarisinin çarpıcı bir örneği ise Boğazköy'de keşfedilmiştir. S. Kühn, Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait bir villa kompleksinde yürütülen kazılar özelinde yerelde dönüşüm ve etkilerinin izlerini aktarmaktadır.

Toplumlar ekonomik düzen çerçevesinde varlıklarını sürdürürler ve bunun için üretimin ticarete dönüşmesi gerekir. Bölgenin iç kesimlerindeki ticari faaliyet merkezlerinden biri olan Derekutuğun, Anadolu madencilik tarihi için önemli bir hammadde kaynağına ev sahipliği yapmaktaydı. M. Ubben, Kalkolitik'ten itibaren kullanılmış olan alanın Hellenistik ve Roma Dönemi'ne seramik verisi üzerinden dikkat çekmektedir. Bölgenin bu kesimine ticaret vasıtasıyla ulaşmış olan seramik örnekleri, buradaki bakır madenininin rağbet görmesiyle ilişkili yerleşim alanından gelmektedir. Bakır madeninin kendisi sürekliliğin lokomotifi olmuştur. Bölge ticaretini belirleyen kentler kolonizasyon hareketiyle vücut bulmuştu ve limanlarıyla iç kesimlerin dış dünyaya açılan kapılarıydı. Bunlardan birisi olan Tieion'da çalışmalar yürüten Ş. Yıldırım, Erken Demir Çağı'ndan Osmanlı Dönemi'ne sürekli iskan görmüş kentin Roma Dönemi'nde, içinde bulunduğu bölge ekonomisinin kalbi sayılan liman yapısının kent bağlamındaki yerini, karakterini ve ticari hareketliliğini mimari kalıntılar ve batıklar özelinde açıklamaktadır. Bir diğer önemli liman kenti ve amphora üreticisi olan Sinope'nin Geç Roma Dönemi'ndeki ekonomik etkileşimine işaret eden P. Bes, Limyra ve Horvat Kur'da tespit edilmiş Sinope ve Pontos kökenli amphoraların yayılım sahasının genişliğini ortaya koymaktadır.

Bölgenin Geç Roma ve Erken Bizans Dönemi'ne dönük yönetsel ve sosyal değişimin izleri, Hristiyan coğrafyasının oluşmasında belirleyici öneme sahip yol güzergahlarından birinin üzerinde bulunan Parnassos kentindeki çalışmalar ile aktarılmaktadır. M. Sevim, dönemin dinamikleri içinde kültürel sürekliliği burada bulunan kilise yapısı üzerinden ortaya koymaktadır.

Bu kitabın ortaya ortaya çıkmasına vesile olan sempozyuma ev sahipliği yapmış Hitit Üniversitesi'ne teşekkürü borç biliriz. Hitit Üniversitesi mensuplarının yardımları olmadan sempozyum hazırlıklarının gerektirdiği zorlukların aşılması mümkün olamazdı. Söz konusu süreçte yanımızda yer alan Dr. Önder İpek'e, Arkeoloji Bölümü öğrencilerine ve üniversite personeline şükranlarımız sunuyoruz. Son olarak bu kapsamda bir kitabın vücut bulmasını sağlayan İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü'ne vermiş oldukları destekten dolayı minnettar olduğumuzu belirtmek isteriz.

Istanbul/Ankara, Bahar 2021

Emine Sökmen – Andreas Schachner

Participants of the symposium / Sempozyuma katılanlar

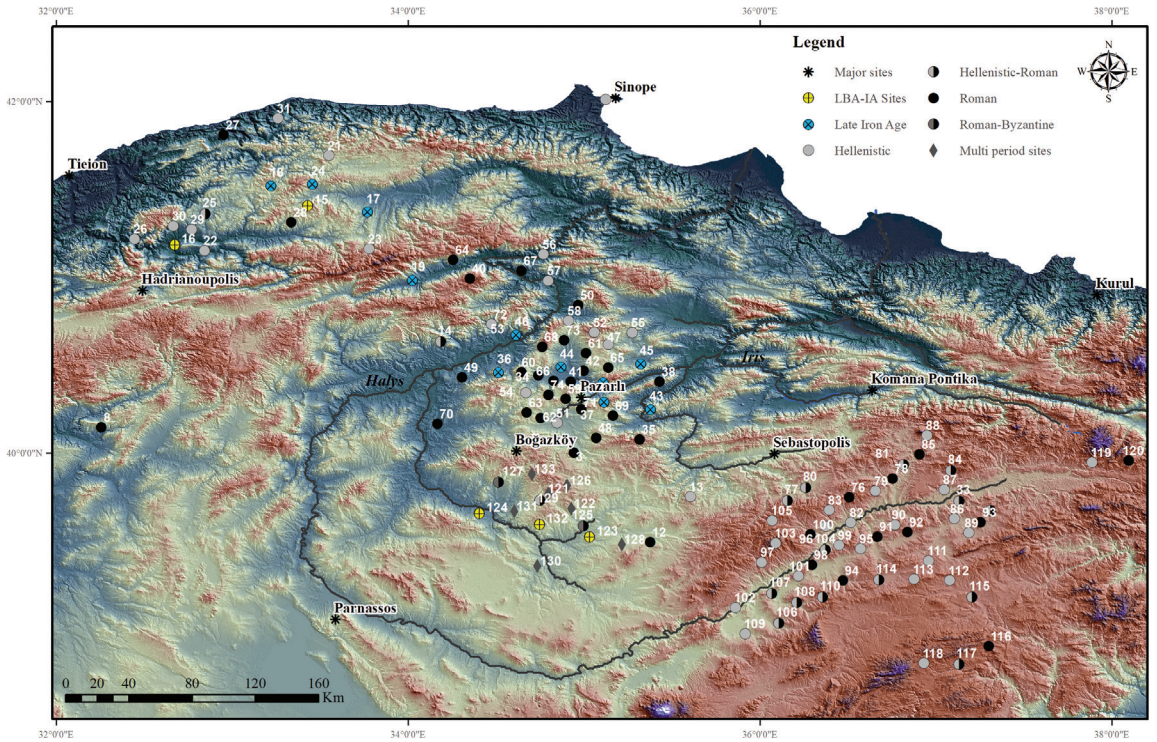

ID	Name															
1	Boğazkoy	20	Sinope Tumulus	39	Yoğunpelit	58	Laçin / Kapılıkaya	77	Kilisetepe	96	Çanakçı	115	Havuz
2	Pazarlı	21	Ağlı Tumulus	40	Abdullah Köyü	59	Çakır / Büyükdere	78	Kapakkaya Kale	97	Saraç	116	Konakpınar
3	Örükaya	22	Hacılarobası Tumulus	41	Boğabağı	60	Delibekiroğlu / Toptepe	79	Ihcaboğazı Kale	98	Karakuz	117	Davulhöyük
4	Komana Pontika	23	Kayı Tumulus	42	Tolamehmet	61	Kazıklıkaya Köyü	80	Arkoz Deresi	99	Kılıççı	118	Yazyurdu
5	Sebastopolis	24	Yığmatepe Tumulus	43	Ortaköy	62	Göcenovacığı	81	Boyunbaba Kale	100	İlyashacı	119	Kaplan
6	Kurul	25	Yolbaşı Necropolis	44	Büğdüz	63	Çakır / Höyüğünboynu	82	Harabe Kale	101	Kömürkaya Nekropolis	120	Karacaoren
7	Sinope	26	Gökbel Tumulus	45	Köprübaşı	64	Kargı / Abdullah Köyü	83	Koras	102	Yahyalı	121	Arpalık Höyük
8	Çağa Hamamı	27	Türbetepe Tumulus	46	Soğucak	65	Şekerbey Köyü	84	Kolluca Höyük	103	Ortaköy	122	Azizli
9	Hadrianoupolis	28	Kavacık Tumulus	47	Kuşsaray	66	Çakır / Bağyolu	85	Han Tepe	104	Kaymak	123	Battal Höyük
10	Parnassos	29	Düzce Tumulus	48	Bolatçık	67	Osmancık / Ovacıksuyu	86	Doğanca	105	Çiçekliyurt	124	Beyazitoğlu Höyük
11	Tieion	30	Bulak Tumulus	49	Tuğlu	68	Tarhan Köyü	87	Çayboyu	106	Çiçekoğlu	125	Değirmenardı
12	Sarıkaya	31	Kaypı Tumulus	50	Gökçekaya	69	Ortaköy / Karahacip	88	Yakupoğlan	107	Ekizce	126	Divanlı Höyük
13	Galat Mezarı	32	Karayün Hoyuk	51	Gerdekkaya	70	Sungurlu / Turgutlu Köyü	89	Harmancık Kale	108	Seydinali Nekropolis	127	İnbaşı
14	Derekutugun	33	Bingöl Hoyuk	52	Eskiekin / Gerdekkaya	71	Alaca / Akpınar	90	Apa Kale	109	Tatlıpınar	128	Karabacak Höyük
15	Kadironbaşı Tumulus	34	Kyrilla'nın Mezarı	53	İskilip	72	Iskilip	91	Gözmen Kale	110	Durgunsu Kale	129	Küçükkale
16	Büyükgöztepe Tumulus	35	Ardıçlı	54	Çakır / İkikayalar	73	Turgutlu	92	Kabasakal Kale	111	Kurtlukaya Kale	130	Sarıkent Höyük
17	Matar Altar	36	Aşılıarmut	55	Büyükomarcık	74	Çakır / Büyükdere	93	Akçamescit	112	Acıyurt	131	Sivritepe Höyük
18	Matar Altar	37	Küçükpalabıyık	56	Kargı / Ambarkaya	75	Demircilik Höyük	94	Mengen Kale	113	Paşa Köyü Kale	132	Topçu Höyük
19	Tosya stele	38	Ortakoy / Karkın	57	Osmancık / Arafat Tepe	76	Kümbet Kale	95	Zindantepe Kale	114	Kale Köyü	133	Sırakayalar

Sites referred in the articles / Makalelerde ele alınan alanlar (© E. Sökmen)

E. Sökmen – A. Schachner (Hrsg.), Understanding Transformations, BYZAS 26 (2021) 277–297

New Sites Discovered in the Yozgat Archaeological Research Project

Hacer SANCAKTAR – Kudret SEZGİN – Rahşan TAMSÜ POLAT – Yusuf POLAT

Abstract

The 2017 studies, as part of the project titled »Classical, Hellenistic, Roman, and Byzantine Period Archaeological Survey in the Province of Yozgat and its Districts«, were carried out foremostly in the central district of Yozgat, the districts of Yerköy and Şefaatli, and to a certain degree in the Sarıkaya. During these studies, 74 new archaeological sites were recorded. The documentation process consisted primarily of visits to predetermined settlements in and the vicinity of Yozgat, and also 13 new settlements were added to the literature. The pottery sherds identified during studies of the central district of Yozgat in two settlements alone indicate the presence of habitation during the Early Bronze Age. Pottery sherds dated to the Iron Age were in nine other areas, a great majority of which are mound settlements. Studies of 21 other areas consisting of mounds, forts, settlements on rocky outcrops, caves, slope settlements, rock-cut settlements, and ancient cities such as Tavium revealed traces of settlement including Roman and Byzantine Period architectural elements, pottery sherds, and pieces of glass vessels.

On the other hand, during the studies carried out in the district of Yerköy, sherds dated to the Iron Age were identified in the Beyazıtoğlu area and mounds such as Karaosmanoğlu. The Uyuz Baths, Keçi Fortress, and the Inboynu rock-cut settlements are among examples of Roman and Byzantine settlements. The Sarıkent Höyük bears the traces of the Early Bronze Age, while the Hanımın Höyük, Deveboynu Höyük, and Kazıt Mevkii Höyük are indicative of the Iron Age, and the Güzelli Village caves and İnler underground city are of the Roman and Byzantine Period. Studies of the Sarıkaya district revealed traces of the Iron Age and the Roman Period at the Burunkışla, Gülpınar, and Karabacak mounds and at the rock-cut tombs of Karabacak.

High number of individual settlements dating from the Early Bronze Age to the Byzantine Period have been discovered. Pottery sherds and architectural elements recorded during the survey of the central district of Yozgat and the districts of Yerköy, Şefaatli, and Sarıkaya have played important role in revealing the continuity in settlement history. It is now believed that these studies which began in 2017 and are presently being continued will lead to findings significant to Anatolian Archaeology and to the procurement of extensive information regarding Classical, Hellenistic, Roman, and Byzantine Period culture in Central Anatolia.

Özet

Bu çalışma, 2017 yılı itibarıyla Yozgat Merkez İlçesi, Yerköy, Şefaatli ve kısmen de Sarıkaya İlçeleri'nde yürütülmeye başlanan araştırma projesinin ilk sonuçlarını içermektedir. Söz konusu araştırma kapsamında toplam 74 alanda belgeleme çalışmaları yapılmıştır. Bu belgeleme çalışmalarında öncelikli olarak Yozgat İli ve çevresinde tespit edilmiş yerleşimler ziyaret edilmiş, aynı zamanda yeni 13 yer literatüre kazandırılmıştır. Yozgat Merkez İlçe, Yerköy, Sarıkaya ve Şefaatli İlçeleri'nde yürütülen yüzey araştırmaları Erken Tunç Çağı'ndan Bizans Dönemi'ne farklı tiplerde yerleşimler (höyük, kaya üstü yerleşim, yamaç yerleşimi, tepe üstü yerleşimi) mağaralar, kaleler, mezarlar, antik dönem mimari yapı parçaları kaydetmiştir

Özellikle elde edilen çanak-çömlek parçaları, araştırma alanında Erken Tunç Çağı'ndan, Bizans'a kadar olan dönemlere ait dikkat çekici bir şekilde çok sayıda yerleşimin olduğuna işaret etmekle birlikte yerleşim sürekliliğini ortaya koymaktadır. 2017 yılında başlatılıp sürdürülen çalışmalarla birlikte Anadolu Arkeolojisi açısından da oldukça önemli sonuçlara ulaşılmış ve özellikle de İç Anadolu Bölgesi için az bilinen Klasik, Hellenistik, Roma ve Bizans Dönemi kültürleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler elde edilmeye başlanmıştır.

Introduction

The Survey project is focused on determining the Classical, Hellenistic, Roman, and Byzantine Period. It concentrated on visiting sites previously registered to familiarize the landscape and material culture of the region. In addition to these areas, 14 new settlements were identified and documented. All the settlements studied as a part of our planned research were located with satellite coordinates and recorded on maps. The coordinates of settlements undergoing evaluation and documentation were plotted into the ArcGIS software. A prospective database of the findings and archaeological settlements in the area has begun to constitute.

The History of Research in the Province of Yozgat

Surveys and excavations of Yozgat and its vicinity, though few, have continued intermittently from the 1920s to the present, demonstrating the modest archaeological importance of the city. The studies have led to the discovery of remnants of Chalcolithic Period, Bronze Age, Iron Age, Hellenistic, Roman, and Byzantine period settlements. Surveys conducted by S. Omura began in 1989 and until today it has been carried out at certain intervals. It aims investigating whether or not Neolithic and Chalcolithic culture was represented in the region, and it has led to the discoveries of cultures persisting from 4th Millenium BCE to the Middle Ages. Taking these studies into consideration, it is evident that Chalcolithic settlements are prevalent, especially to the southeast of Yerköy, and that the Chalcolithic potteries gathered here resemble Alişar Ware[1].

In 1975, a survey of the Mercimektepe Höyük was conducted by the Anatolian Civilizations Museum and the Kayseri Museum under the supervision of L. Zoroğlu[2]. Later, between

[1] Omura 1990, 69–90; Omura 1991, 541–560; Mori – Omura 1989, 295–310; Omura 1990, 69–90.

[2] Dursun – Doğan 2009, 99.

the years of 1986–1987, 1991–1992, and 1993–1994, excavations were carried out with the Yozgat Museum Director, M. Özcan at the helm[3]. During these studies, it was discovered that the small settlement at Mercimektepe was inhabited during the late 3rd millennium BCE and abandoned in the 2nd millennium BCE. Under the direction of S. Mazzoni, surveys of the Kuşaklı Höyük in Sorgun began in 2008 and excavations carried out shortly after in 2012[4]. Studies of the Kuşaklı Höyük provided evidence of continuous habitation from the Early Bronze Age, during Hittite, Assyrian Trade Colony, and Iron Ages, through the Roman and Byzantine Periods. The Çadır Höyük, located near the village of Peyniryemez also in the Sorgun District, was discovered in 1926 by von der Osten; in 1993, R. L. Gorny, G. McMahon, S. Steadman, S. M. Paley studied the area once again and began the excavations. These excavations unearthed finds dating from the Chalcolithic to the Byzantine Period[5]. From 1993 to 2011, Kerkenes Dağ project in the Sorgun was carried out by M. F. Summers and G. D. Summers[6] in order to reveal an Iron Age hill-top settlement. Excavations were taken over by A. Baran for a short period of time[7] and have been continued under the direction of S. Branting since 2014[8]. It has been identified with city of Pteria[9] founded by the Medes in the 6th cent. BCE.

Located in the northwest of the Yozgat province, the city of Tavium, considered a Galatian centre, also include traces of Phrygian and Hittite culture. Although Strabo mentions about the Tavium[10] (Büyüknefes Village) thoroughly any information has yet produced archaeologically. Only surveys were carried out by K. Strobel and C. Gerber provide primary results[11].

With its ancient name of ›Basilica Therma (Aqua Sarvenae)‹, the Roman Bath in the Sarıkaya is one of the most important Roman structures standing in the central Anatolia. Rescue excavations of the structure were carried out for the first time in 2010 by the Yozgat Museum[12]. D. French discovered a road running from the Basilica Therma, passing

3 Özcan 1992, 377–388; Dursun – Doğan 2009, 99.

4 For the results of survey and excavation at Kuşaklı Höyük see Mazzoni et al. 2009, 109–128; Mazzoni et al. 2010, 91–104; Mazzoni et al. 2011, 317–335.

5 Paley 2005, 351–366.

6 Summers 1994, 18–20; Summers 1994b; Summers 1997, 81–94; Summers 2000a, 166; Summers 2000b, 119–150; Summers 2001a, 55–73; Summers 2001b, 39–60; Summers 2001c, 12–13; Summers – Özcan 1998, 627–659, Summers – Summers 1995a, 22–23, Summers – Summers 1995b, 99–122; Summers – Summers 1996a, 331–358; Summers – Summers 1996b, 27–28; Summers – Summers 1997, 23–25; Summers – Summers 1998a; Summers – Summers 1998b, 29–30; Summers – Summers 1998c, 25–27; Summers – Summers 1998d, 121–152; Summers – Summers 2001, 508–509; Summers et al. 1995a, 43–68; Summers et al. 1995b, 2–20; Summers et al. 1996, 201–234; Summers et al. 1999a, 19–22; Summers et al. 1999b; Summers et al. 2000; Summers et al. 2001a, 211–228; Summers et al. 2001b, 22–24; Summers et al. 2002a; Summers et al. 2002b, 439–448; Aydın et al. 2002, 516–523; Baturayoğlu 2002, 100–107; Baturayoğlu et al. 2002, 407–414.

7 Baran 2013, 76–92; Baran et al. 2014, 1–20.

8 Branting 2015, 1–12.

9 Hdt. 1, 76, 79.

10 Strab. 12, 5, 2.

11 Strobel – Gerber 1998, 297–314; Strobel – Gerber 1999, 169–176; Strobel – Gerber 2000, 7–10; Strobel – Gerber 2001, 1–8; Strobel – Gerber 2002, 223–232; Strobel – Gerber 2003, 325–334; Strobel – Gerber 2006, 15–34; Strobel – Gerber 2008, 59–72; Strobel – Gerber 2009, 187–200; Strobel – Gerber 2010, 265–278.

12 For the results of the salvage excavations of the Roman Baths in Sarıkaya see Yılmaz et al. 2014, 187–206; Yılmaz et al. 2015, 607–624; cf. the contribution by H.K. Şenyurt, Ö. Yılmaz, N. Becene.

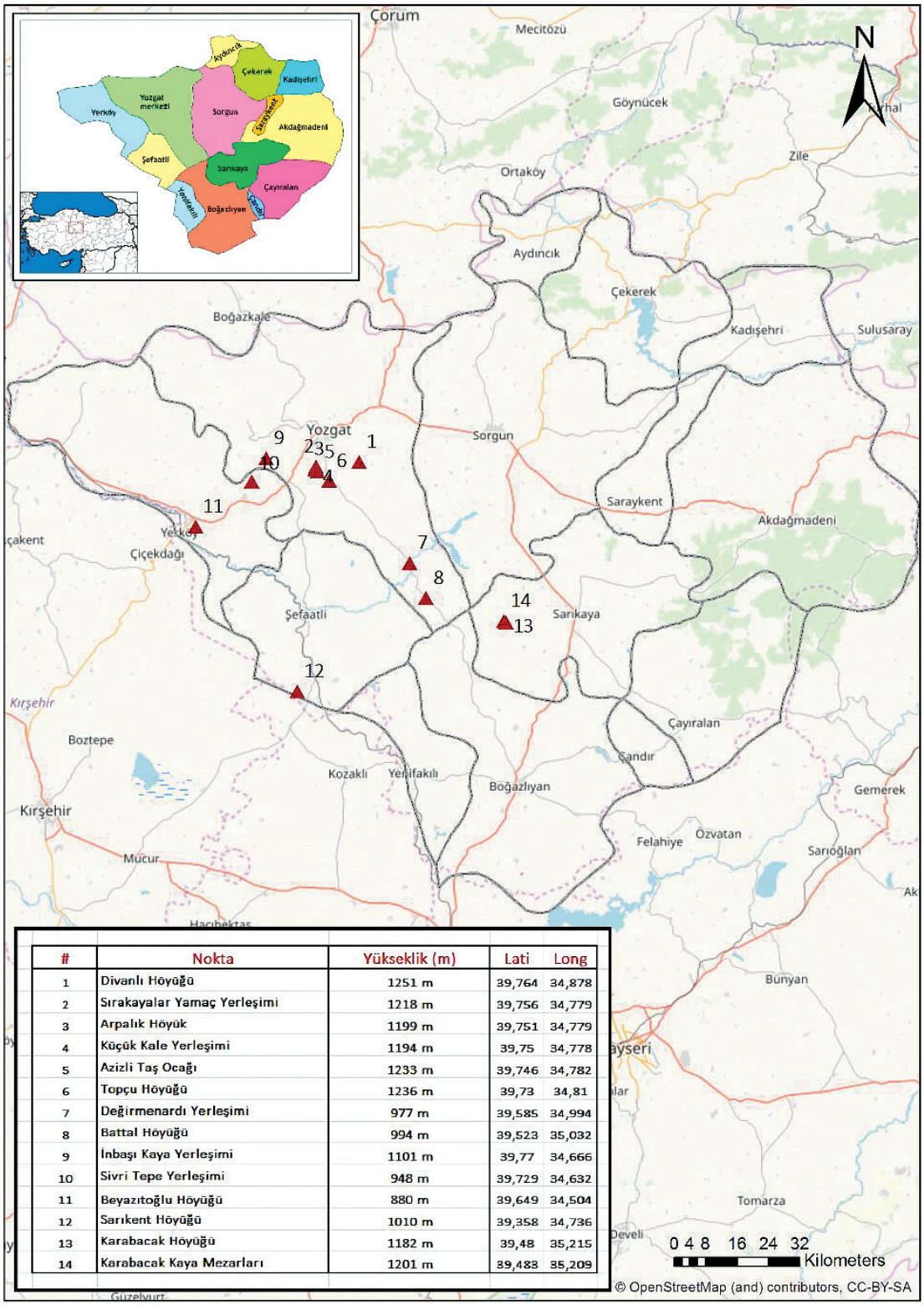

#	Nokta	Yükseklik (m)	Lati	Long
1	Divanlı Höyüğü	1251 m	39,764	34,878
2	Sırakayalar Yamaç Yerleşimi	1218 m	39,756	34,779
3	Arpalık Höyük	1199 m	39,751	34,779
4	Küçük Kale Yerleşimi	1194 m	39,75	34,778
5	Azizli Taş Ocağı	1233 m	39,746	34,782
6	Topçu Höyüğü	1236 m	39,73	34,81
7	Değirmenardı Yerleşimi	977 m	39,585	34,994
8	Battal Höyüğü	994 m	39,523	35,032
9	İnbaşı Kaya Yerleşimi	1101 m	39,77	34,666
10	Sivri Tepe Yerleşimi	948 m	39,729	34,632
11	Beyazıtoğlu Höyüğü	880 m	39,649	34,504
12	Sarıkent Höyüğü	1010 m	39,358	34,736
13	Karabacak Höyüğü	1182 m	39,48	35,215
14	Karabacak Kaya Mezarları	1201 m	39,483	35,209

Fig. 1 Map of Survey Area / Araştırma yapılan alanları gösteren harita (© Y. Polat).

Tavium, to Melitene running east of Şarkışla and in the south of Sivas[13]. In addition to these studies, Ottoman Periods in Yozgat has been stuided thoroughly by H. Acun[14], R. Arık[15], İ. H. Uzunçarşılı[16], Ö. Yılmaz[17], C. Çulpan[18], S. Duygu[19], G. Tunç[20], O. Sakin[21], and F. Sümer[22]. Studies and excavations in the province of Yozgat, so far, point to the prevalence of Early Bronze Age and Iron Age settlements. In addition to these studies, traces of many settlements, which as of now have yet to be documented and researched, exist in the province of Yozgat.

Recent Surveys in the Region

Documentation was carried out at a total of 74 areas in the central district of Yozgat and its villages, the districts of Yerköy and Şefaatli, and to a certain extent in the Sarıkaya district[23] (Fig. 1).

As a result of these studies 13 new settlements were determined. Of the 74 areas studied during 2017, some settlements in which elements relevant to dating were discovered, are listed below (Fig. 2).

Central District of Yozgat and Surrounding Area

The Arpalık Höyük (Fig. 3) is in the south of the central district of Yozgat, 3 km southwest of the Bozok University Erdoğan Akdağ Campus area and about 300 m southwest of the village of Azizli. The Küçükkale Settlement is located just southwest of the mound with the Sırakayalar slope settlement just to the northwest. The mound has a radius of approximately 78 m and is 1199 m high. The upper cone of the mound has been partially damaged due to agricultural activities. Now used as agricultural land, the top of the mound there is an illicit excavation hole, unearthing a broken-mouthed pithos remaining in-situ with its body underground. Pottery sherds, a basalt idol, and a limestone grinding-stone have also been identified at the mound. The earliest finds recovered from the area are dated to the Bronze Age. These sherds are red slipped and burnished, chaff and gritty tempered. The Hellenistic and Roman period ceramics are orange-red, reddish brown

13 French 1983, 87. The road systems of Amasya-Niksar, Zile-Niksar, Niksar-Sivas (Sebasteia), Zile-Kayseri (Caesareia), Zile-Amasya, Zile-Yozgat (Tavium), Yozgat-Suluova (Sebastopolis) were examined and located by D. French.

14 Acun 1978, 436–447; Acun 1981, 635–715; Acun 1994; Acun 2005.

15 Arık 1971, 8–9. 21.

16 Uzunçarşılı 1973, 215–261.

17 Yılmaz 2001.

18 Çulpan 1974.

19 Duygu 1953.

20 Tunç 1978.

21 Sakin 2004.

22 Sümer 1974, 309–381.

23 This project is conducted with the permission of the Ministry of Culture and Tourism and the Directorate General of Museums and Cultural Assets and the support of Yozgat Bozok University.

Sayı	Yerleşim	Kalkolitik	Tunç Çağı	Demir Çağı	Hellenistik	Roma	Bizans
1	*Arpalık Höyük*						
2	*Sırakayalar Yamaç Yerleşimi*						
3	*Azizli Taş Ocağı*						
4	*Küçükkale Yerleşimi*						
5	*Bağlar Höyüğü*						
6	*Tavium*						
7	*Battal Höyüğü*						
8	*Beyazıtoğlu Höyüğü*						
9	*Burunkışla Höyüğü*						
10	*Büyük Kale Höyüğü*						
11	*Çeşka Kalesi*						
12	*Değirmenardı Höyüğü*						
13	*Deveboynu Höyüğü*						
14	*Divanlı Höyüğü*						
15	*Divanlı Kaya Üstü Yerleşimi*						
16	*Fevziçakmak Höyüğü*						
17	*Gergeli Höyüğü*						
18	*Gülpınar Höyüğü*						
19	*Hamzalı Köyü Höyüğü*						
20	*Hanımın Höyük*						
21	*İnbaşı Kaya Yerleşimi*						
22	*Karabacak Höyüğü*						
23	*Karabacak Kaya Mezarları*						
24	*Karaosmanoğlu Höyüğü*						
25	*Kazıt Mevkii Höyüğü*						
26	*Keçi Kalesi*						
27	*Kuş Kayası Tümülüsü*						
28	*Kuş Kayası Yamaç Yerleşimi*						
29	*Lök Tepesi Yerleşimi*						
30	*Mercimek Tepe Höyüğü*						
31	*Paşaköy Hitit Taş Ocağı*						
32	*Sarıkent Höyüğü*						
33	*Sivritepe Höyüğü*						
34	*Taşlı Döle Yerleşmesi*						
35	*Topçu Höyüğü*						
36	*Uyuz hamamı*						
37	*Yenicederesi Yerleşmesi*						

Fig. 2 Chronological table of the settlements / Yerleşimlerin kronolojik tablosu (© H. Sancaktar).

or dark brown slipped. The fabric of these vessels are well-levigated and well-fired and the surface are decorated with incised horizontal band patterns. Byzantine glazed vessels with red clay are generally coated with a monochrome light green glaze. A layer of light coloured slip was also applied under the green enamel. The facts that the use of green enamel continued from the Byzantine to the Ottoman period and forms could not be deduced from the fragments recovered turned these artefacts into quite a hard group to date. Besides these ceramics, the discovery of Byzantine glass fragments expedited the dating process. Taking these findings into account, we can surmise that this settlement was inhabited from the Bronze Age to the Byzantine Period.

The settlement of Küçükkale (Fig. 4) is in the south of the central district of Yozgat, three km southwest of the Bozok University Erdoğan Akdağ Campus area and about 300 m southwest of the Azizli village. The Arpalık Höyük is located just northeast of the

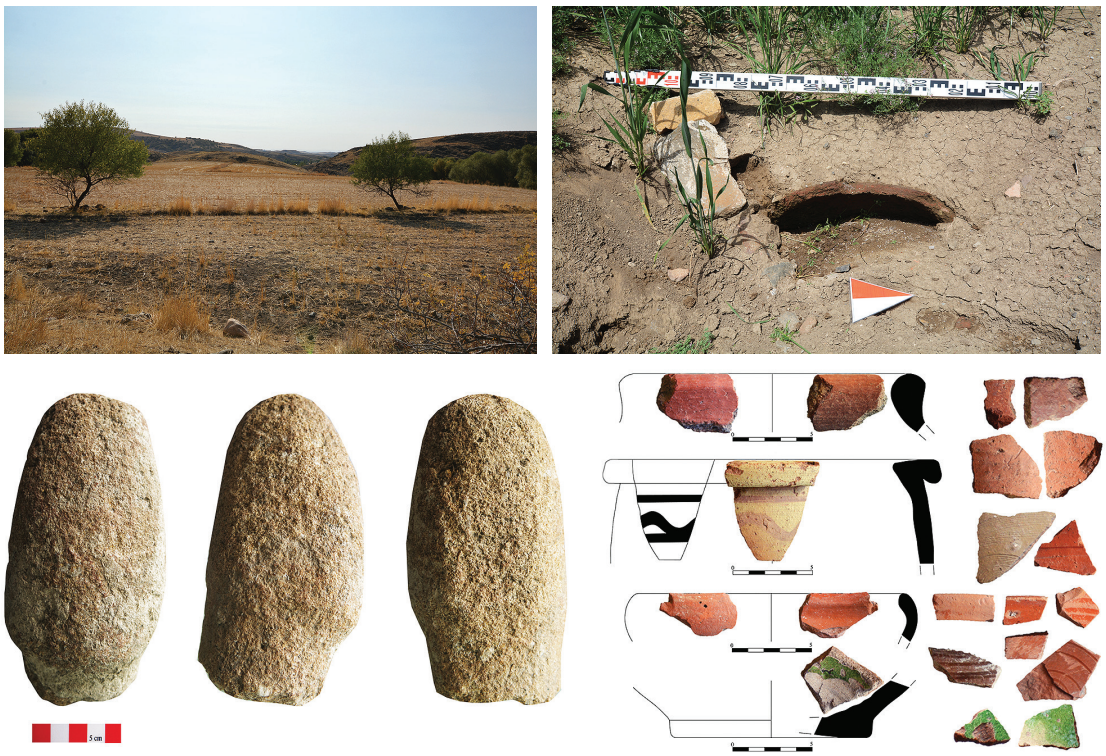

Fig. 3 Arpalık Höyük (© H. Sancaktar).

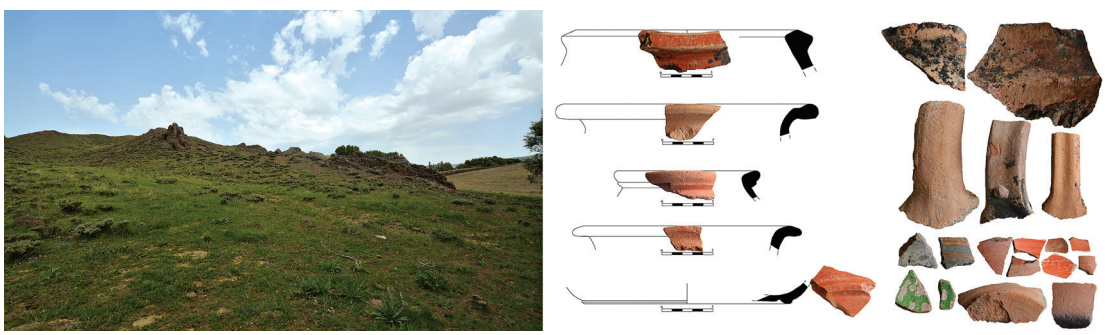

Fig. 4 Küçükkale (© H. Sancaktar).

settlement of Küçükkale and the Sırakayalar slope settlement is just northwest. This settlement is 1194 m above the sea and it is positioned between a rock place to the north and the Arpalık Höyük to the south. Many sherds recovered from Küçükkale belonged to storage vessels and amphorae. The piece of an Iron Age wide-mouthed amphora, red slipped sherds belonging to the Roman Period, and the ceramics with monochrome green glaze of the Middle Ages were among the data considered in dating this settlement.

The Sırakayalar slope settlement (Fig. 5) is in the south of the central district of Yozgat, 3 km southwest of the Bozok University Erdoğan Akdağ Campus area and about 500 m northwest of Azizli. The Arpalık Höyük and the settlement of Küçükkale are located just to the south of the slope. Ceramic repertoire include storage vessels, amphorae, and coarse ware belonging to the Late Iron Age as well as Roman Red Slip Ware.

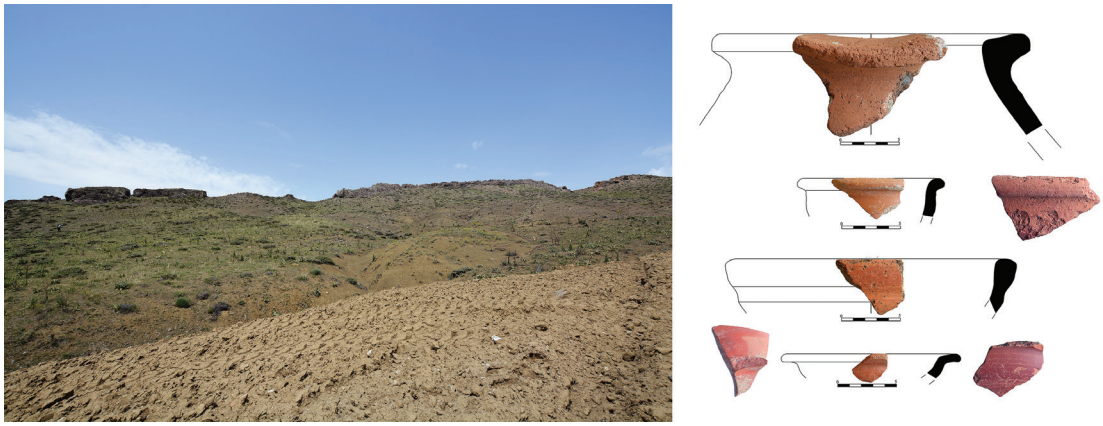

Fig. 5 Sırakayalar Slope Settlement / Sırakayalar Yamaç Yerleşimi (© H. Sancaktar).

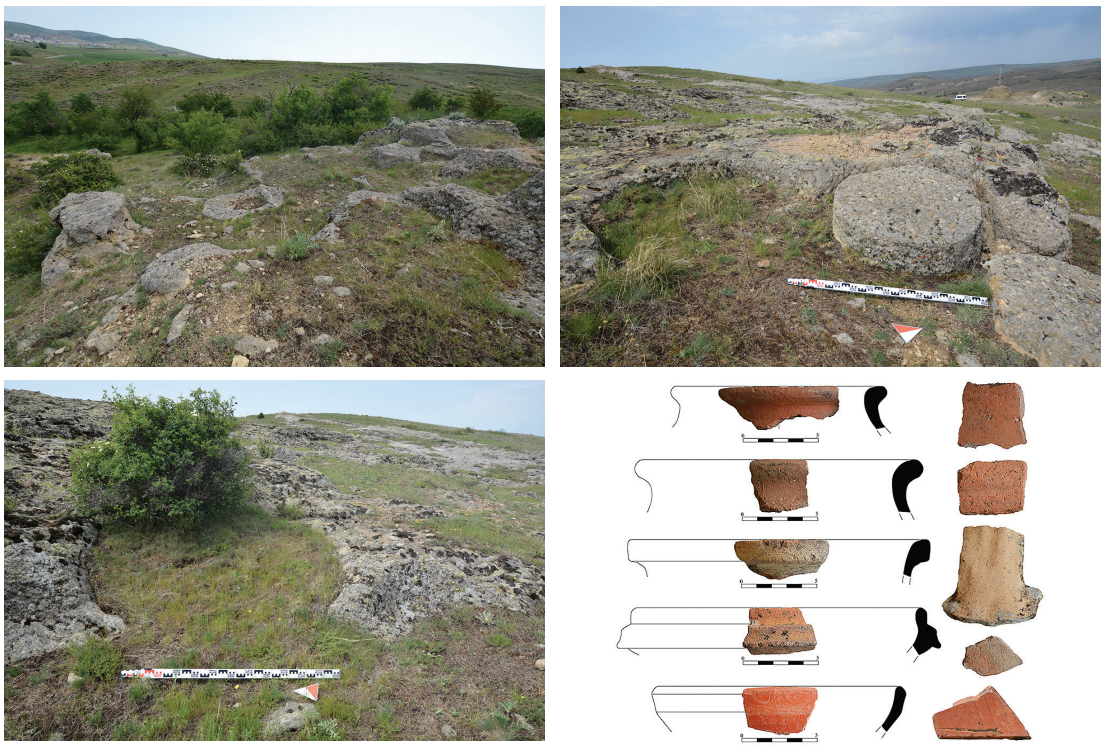

Fig. 6 Ancient Quarry in Azizli /Azizli Taş Ocağı (© H. Sancaktar).

The ancient quarry of Azizli (Fig. 6) is located in the south of the central district of Yozgat, approximately 750 m south of the village, on the left side of the road 1155 m above sea level. Just to the northwest of the stone quarry lies the highway connecting Azizli and Azizlibağları. Cutting marks and three different sizes of holes (measure 1.27 m, 1.50 m, and 1.77 m) have been determined on the bedrock. On the south side of the ancient quarry Roman Red Slip Ware, and coarse wares have been detected as well as a number of roof tiles.

The Divanlı Höyük (Fig. 7) is located about 20 km southeast of the central district of Yozgat, 3.5 km east of the village of Divanlı. It is surrounded by agricultural fields to the

Fig. 7 Divanlı Höyük (© H. Sancaktar).

east, west, and south, with a track road to the north. The mound has a radius of approximately 30 m and sits at 1251 m above sea level. It has been partially damaged due to agricultural activity, also displaying one small and four large holes caused by illicit excavations. The walls of its structures have been greatly damaged. Sherds from the settlement can be classified in two main groups. First group which is more common, consist of handmade, red burnished, mineral and organic tempered hemispherical bowls. The other group is mostly black and dark burnished. The general features of these groups indicate a style characteristic of the Early Bronze Age. Alongside these sherds, we also find polychrome wheel-made pieces with cream coloured slip and red and black designs typical for the Iron Age. We can therefore presume that the settlement of the Divanlı Höyük firstly inhabited in the Bronze Age and continued well into the Iron Age.

The Topçu Höyük (Fig. 8) is in the south of the central district of Yozgat, approximately 3.5 km northwest of the village of Topçu, just to the right of the highway running between Yozgat and Boğazlıyan. This mound, with a radius of 76 m and an altitude of 1236 m above sea level, is surrounded by agricultural lands. Most of the ceramics identified at the mound consist of wheel-made thick-walled common wares. In addition, wheel-made hemispherical bowls and a fragment of handmade black burnished pedestal bowl also

occur. Apart from the black-burnished, hand-made example, the ceramic assemblage display characteristics of the Late Iron Age.

Fig. 8 Topçu Höyük (© H. Sancaktar).

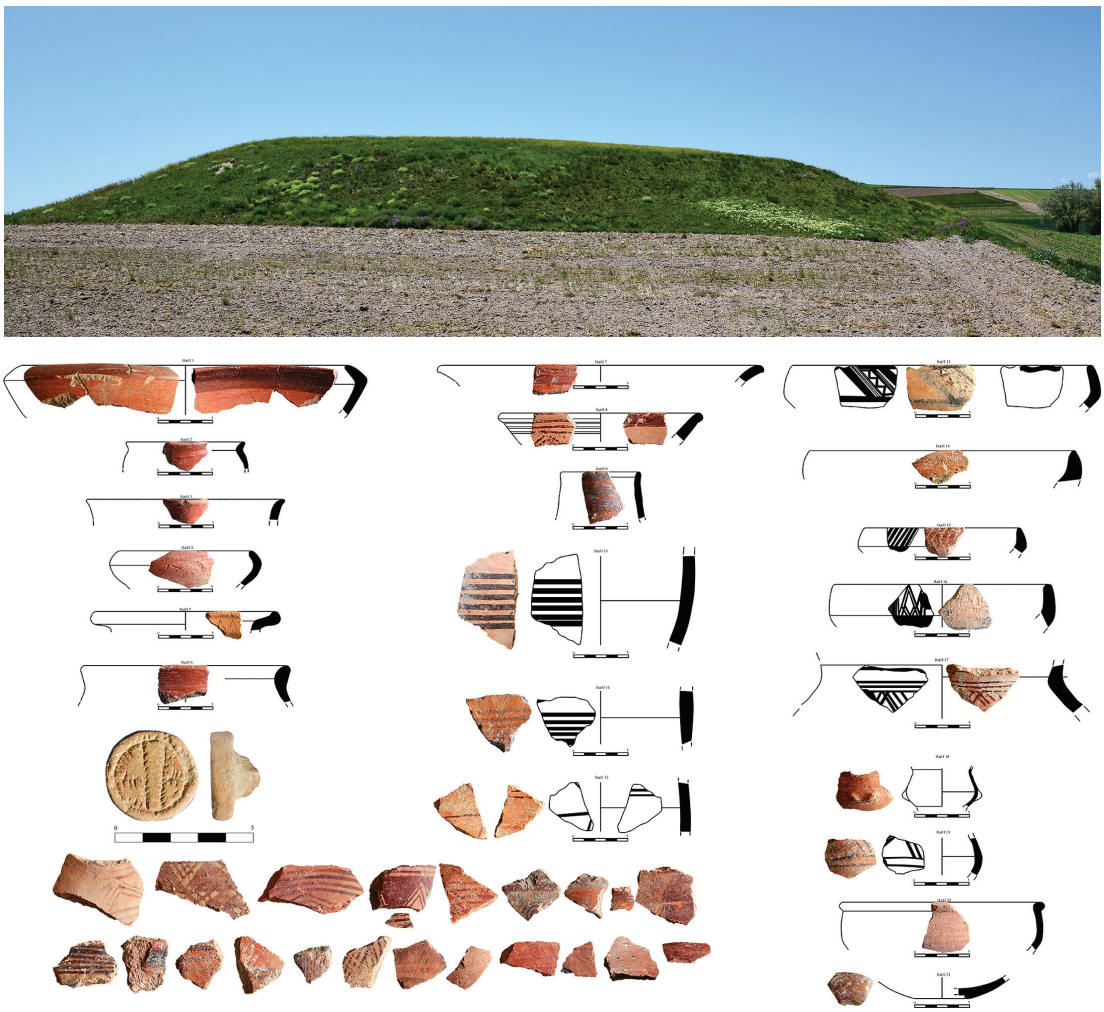

Fig. 9 Battal Höyük (© H. Sancaktar).

The Battal Höyük (Fig. 9) is in the south of the central district of Yozgat, approximately 2.5 km southeast of the village of Battal, just 49 m east of the highway running between Yozgat and Boğazlıyan (Atatürk Way). The Battal Höyük Tumuli I and II are located just northwest of the main mound. This oval shaped mound has a radius of approximately 50 m and at 994 m above sea level. There are illegally excavated pits on the top of mount and on the southern slope. The fragments recovered from the site are hand-made and burnished. With a prominent use of red slip, these ceramics are notable for their geometric patterns painted in red, black, and brown. These ceramics display similarities with Alişar III examples in terms of form and motifs. One of the most significant artefacts recovered from the area is the single terracotta stamp bearing floral designs. Although the dating of this broken-handled stamp has yet to be concluded, it is thought to be from a period related to the Early Bronze Age ceramics it was found with. Although numerical few, some wheel-made sherds were also discovered.

The Sivritepe Höyük (Fig. 10) is in the southwest of the central district of Yozgat, approximately 1km southwest of the village of İğdecik. It has a radius of approximately

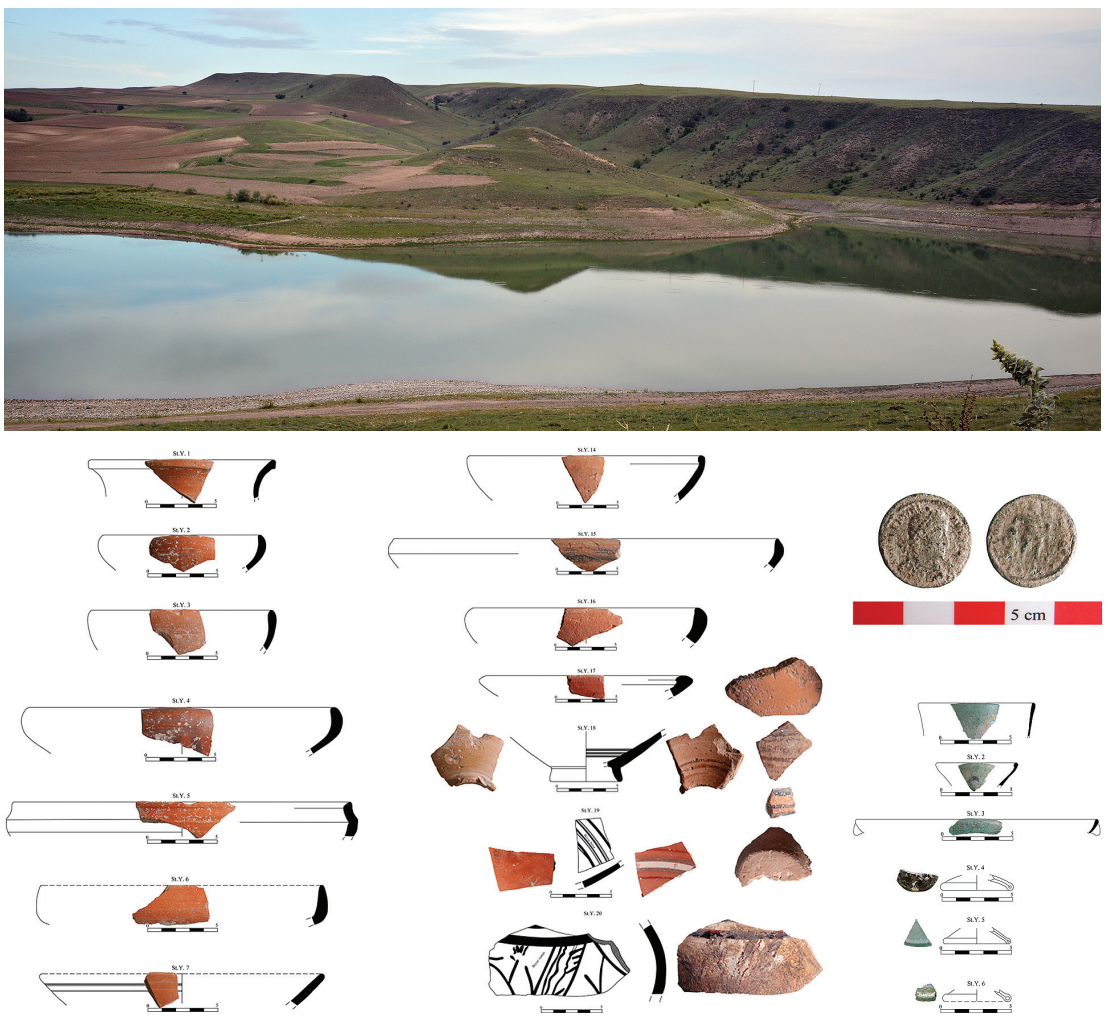

Fig. 10 Sivritepe Höyük (© H. Sancaktar).

Fig. 11 Değirmenardı (© H. Sancaktar).

60 m and sits at 948 m above sea level. The mound is surrounded by agricultural lands. Pottery fragments dated to the Iron Age and the Hellenistic and Roman Periods were found densely surrounding area. Among these ceramics, the body fragments with white slip and dark-brown, stylized motifs correspond directly to ceramics of the Late Iron Age. Pithos and remains of wall cladding panels are also present in this area with Roman red-slipped sherds comprising the most dominant group. The red and white striped fragments regionally known as ›Galatian Ware‹ provide information about persistency through the Hellenistic Period as well. A bronze coin minted between 364–367 CE during the reign of Valentinianus I was recovered from the north-eastern slope of the mound. Furthermore, Sivritepe Höyük was possibly occupied during the Byzantine Period according to the pieces of glass chalices and oil lamps found at site.

The Değirmenardı Settlement (Fig. 11) is located in the south of the central district of Yozgat, just west of the highway running between Yozgat and Boğazlıyan. The settlement sits at 977 m above sea level. The eastern part of the fortification wall surrounding the settlement, built using large blocks of limestone, is partially protected. Pieces of marble,

Fig. 12 The İnbaşı Rock-cut Settlement / İnbaşı Kaya Yerleşimi (© H. Sancaktar).

fragments of roof tiles, a marble anta capital, and glass tesserae belonging to a structure were found scattered on the surface.

The İnbaşı rock-cut settlement (Fig. 12) is in the southwest of the central district of Yozgat, approximately 2 km southwest of the Köseyusuflu Village, and about 850 m north of the village of Beyvelioğlu. In the İnbaşı area, sitting at 1101 m above sea level, there are two rock-cut settlements perched on the rocky hillside approximately 200 m apart. The settlement on the southern side consists of multiple stories with interconnecting tunnels. Additionally, there is a three-naved rock-cut church running from northeast to southwest located in this area. The other rock-cut settlement located just 200 m to the east is made up of two-story chambers carved into the rock. There is also a small, Byzantine Period chapel with an altar in its apse located to the south of these chambers. Just 10 m south of this chapel, there is another two storied chamber complete with an apse on its northern wall and an entrance facing east. Fragments of kitchen wares and a bronze object were recovered from the hillside just in front of this area.

Yerköy and Its Vicinity

The Beyazıtoğlu Höyük (Fig. 13) is in the east of the Yerköy District, near the Beyazıtoğlu farm. The mound sits at 1029 m above sea level and has a radius of 54.5 m. The sherds discovered at the mound consist of wheel-made open shapes in common wares, mostly coated with a cream coloured slip. On some sherds, the thinly applied slip, blending with the colour of the clay, has a light pink shade. The knob sherds, pieces of horizontal

Fig. 13 Beyazıtoğlu Höyük (© H. Sancaktar).

handles with thick banded decoration are notable. In general, these features resemble the ceramics of Late Iron Age.

Şefaatli and Its Vicinity

The Sarıkent Höyük (Fig. 14) is located approximately 3 km southwest of the town of Sarıkent within the Şefaatli District. It has a radius of approximately 30 m. Most of the pottery is handmade and displays characteristics of Early Bronze Age. Apart from these early examples, wheel-made sherds dated to the 2nd millennium BCE and a fragment of Hellenistic mould-made bowl were discovered on the peak and the slopes of this mound. Furthermore, a loom weight, an obsidian blade, an obsidian core and whetstone were also found.

Fig. 14 Sarıkent Höyük (© H. Sancaktar).

Sarıkaya and Its Vicinity

The Karabacak Höyük (Fig. 15) is located east of the village of Karabacak in the Sarıkaya District and approximately 2 km west of the village of Gülpınar. With a radius of approximately 49 m, the mound sits at 1182 m above sea level. A stream which goes by the name ›Kıpıksuyu‹ runs north to south, bordering the mound to the east and the south. Among the ceramics collected from the site, bowls with inverted rim and red paint on the rim exterior dated to the Early Bronze Age are the earliest finds. In addition to the fragments of cooking pots encountered in most of Late Bronze Age sites, hemispherical bowls with high-quality pinkish slip characteristic of Late Iron Age are among the artefacts. The finds of latest date are the Roman red-slip wares.

Six rock-cut tombs have been identified a direct distance of 550 m east of the Karabacak Höyük[24]. These tombs are made up of chambers carved into blocks of bedrock (Fig. 16). These tombs, each with a single chamber of the same type in a northeast-southwest direction, were carved individually into protruding blocks of bedrock on the eastern slope of a low hill. The tomb entrances are quite simple. There are no inscriptions or decorative elements present on their facades or in the tomb chambers. The rectangular, small sized

[24] For detailed information on these tombs see Tamsü Polat 2018, 347–358.

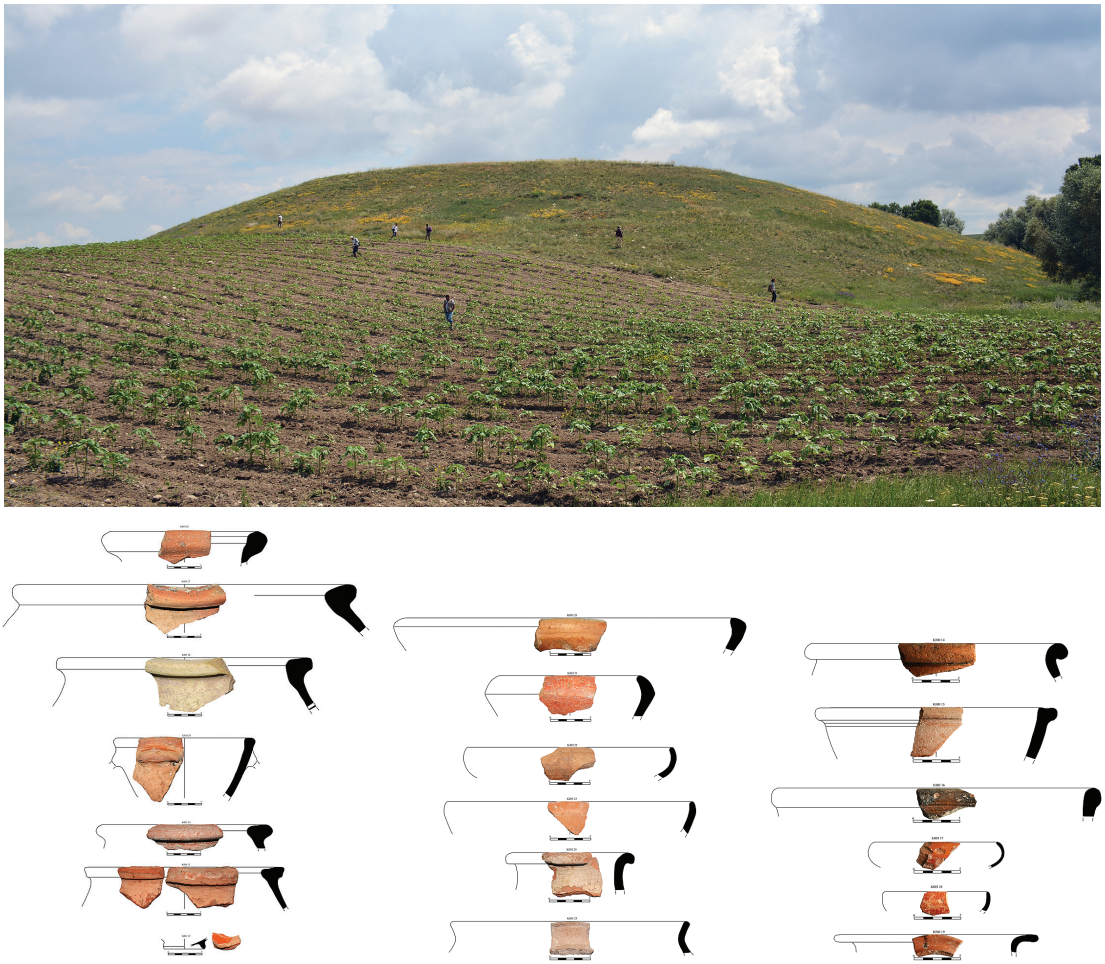

Fig. 15 Karabacak Höyük (© H. Sancaktar).

chamber tombs are adorned simply with an arcosolium niche on the walls across from the entrance. Clines have been carved into the bedrock on the wall where the arcosolium is located and on the walls on either side of the entrance of the tombs. Destroyed in places by hand and on a larger scale with dynamite, the Karabacak tombs have been raided. No bones or artefacts belonging to the owners of the tombs were found around or in the tombs themselves. The tombs have simple architectural features. In addition, the ceramics found in the settlement named »Karabacak Höyük«, which is located approximately 550 m east of the tombs, offer supporting ideas for dating. Because the mound is very close to the graves and there is no other settlement around it. According to the research conducted, of the ceramics spanning a broad time period, the group that coincides with the tomb's date is made up of the red-slipped ceramics of the Roman Period. These ceramic forms have been dated to the 1st–2nd cent. CE. Based on the comparable and previously dated tombs of mountainous Phrygia and Laconia, a suggested date between the 1st and 2nd cent. CE has been proposed for the Karabacak tombs.

An inscribed tombstone (Fig. 17) dated to the Byzantine Period was identified in the Gülpınar Village of the Sarıkaya District. With the first three lines written in Latin and the

Fig. 16 The rock-cut tombs of the Karabacak village / Karabacak Köyü Kaya Mezarları (© H. Sancaktar).

- Are you going to run?
- I'm running away.
- How far?
- That's to right here.
- Farewell voyager.

Fig. 17
Gravestone with the inscription in Gülpınar Village / Gülpınar Köyü Yazıtlı Mezar Steli (© H. Sancaktar).

proceeding three lines in a Hellenic language, this bilingual engraving likely had to do with beliefs about life after death as part of the doctrine of the Holy Book of Christianity. It was presumably erected at a specially prepared corner or area of the cemetery.

Conclusions

In conclusion, the observations gathered within the context of our research, a large proportion of the settlements found with the borders of the province of Yozgat possess a chronology beginning from the Late Chalcolithic Period and continuing through the Iron Age, with certain areas even perpetuating into the Roman and Byzantine Periods. While potteries dated to the Late Chalcolithic Period were identified at four settlements; that

number rises to 20 in the Early Bronze Age. A continuity is observed in the transition to the Iron Age and this period is represented by 20 centers. Materials belonging to the Roman and Hellenistic Periods were found in a total of 20 areas, with a total of 12 presenting Byzantine artefacts. Most finds belonging to the study's periods of interest were identified in multi-layer settlements such as mounds. Although a clear conclusion of the cultural continuity of the areas identified could not be reached in accordance with the materials observed on the surface alone, at least a finding of chronological continuity was attained.

Bibliography

Acun 1978	H. Acun, Çapanoğlu Camii, Türkiyemiz 26, 1978, 436–447
Acun 1981	H. Acun, Yozgat ve Yöresi Türk Devri Yapıları, Vakıflar Dergisi 13, 1981, 635–715
Acun 1994	H. Acun, Anadolu Saat Kuleleri (Ankara 1994)
Acun 2005	H. Acun, Bozok Sancağında (Yozgat İli) Türk Mimarisi (Ankara 2005)
Arık 1971	R. Arık, Yozgat Çapanoğlu Camii, Önasya Mecmuası 74, 1971, 8–9. 21
Aydın et al. 2002	N. Aydın – V. Toprak – N. Baturayoğlu, The Geophysical Survey of an Iron Age City in Central Anatolia: Kerkenes Dağ, in: J. Albertz (ed.), Proceedings of the XVIII. International Symposium CIPA 2001 Surveying and Documentation of Historic Buildings – Monuments – Sites Traditional and Modern Methods, Potsdam, Germany, September 18–21, 2001, CIPA (Potsdam 2002) 516–523
Baran 2013	A. Baran, Kerkenes (Sorgun-Yozgat) Kazı Çalışmaları 2012, KST 35/1, 2013, 76–92
Baran et al. 2014	A. Baran – N. Dirlik – R. Kendirci, Kerkenes (Sorgun-Yozgat) Kazı Çalışmaları 2013, KST 36/1, 2014, 1–20
Baturayoğlu 2002	N. Baturayoğlu, The Survey and Documentation of the City Walls and Cappadocia Gate of the Iron Age Settlement on Kerkenes Dağ in Central Anatolia, in: J. Albertz (ed.), Proceedings of the XVIII. International Symposium CIPA 2001 Surveying and Documentation of Historic Buildings – Monuments – Sites Traditional and Modern Methods, Potsdam, Germany, September 18–21, 2001, CIPA, (Potsdam 2002), 100–107
Baturayoğlu et al. 2002	N. Baturayoğlu – G. D. Summers – F. Summers – N. Aydın, The Survey and Documentation of an Iron Age City in Central Anatolia: Kerkenes Dağ, in: J. Albertz (ed.), Proceedings of the XVIII. International Symposium CIPA 2001 Surveying and Documentation of Historic Buildings – Monuments – Sites Traditional and Modern Methods, Potsdam, Germany, September 18-21, 2001, CIPA (Potsdam 2002) 407–414
Branting et al. 2015	S. Branting – S. B. Tırpan – J. Lehner – N. Yöney – S. Penacho – Y. Özarslan – D. Langis-Barsetti, Kerkenes Dağı 2014, KST 37/2, 2015, 1–12
Çulpan 1974	C. Çulpan, Türk Taş Köprüleri (Ankara 1974)
Dursun – Doğan 2008	F. Dursun – Ş. Doğan, Yozgat Müzesi, Yozgat Kent Tarihi (Yozgat 2008)
Duygu 1953	S. Duygu, Yozgat Tarihi ve Çapanoğulları (Istanbul 1953)
French 1983	D. French, Roman Roads and Milestones in Anatolia 1982, AST 1, 1983, 87–88
French 1987	D. French, Küçük Asya Roma Yolları ve Miltaşları 1986, AST 5/1, 1987, 191–204
Mazzoni et al. 2009	Mazzoni – A. D'Agostino – V. Orsi, Kuşaklı 2008 Survey Season (Yozgat-Sorgun) 1st Preliminary Report, AST 27/3, 2009, 109–128
Mazzoni et al. 2010	Mazzoni – A. D'Agostino – V. Orsi, Uşaklı/Kuşaklı Höyük (Yozgat-Sorgun): The 2009 Survey (University of Florence), AST 28/3, 2010, 91–104
Mazzoni et al. 2011	Mazzoni – A. D'Agostino – V. Orsi, Uşaklı 2010 Survey Season (Yozgat)/Uşaklı 2010 Yüzey Araştırması (Yozgat), AST 29/2, 2011, 317–335
Mori – Omura 1989	M. Mori – S. Omura, 1988 Kırşehir, Yozgat ve Nevşehir İlleri Yüzey Araştırmaları, AST 7, 1989, 295–310
Omura 1990	S. Omura, 1989 Yılı Kırşehir, Yozgat ve Nevşehir, Aksaray İlleri Sınırları İçinde Yürütülen Yüzey Araştırmaları, AST 8, 1990, 69–90
Omura 1991	S. Omura, 1990 Yılı Orta Anadolu'da Yürütülen Yüzey Araştırmaları, AST 9, 1991, 541–560
Özcan 1992	M. Özcan, Yozgat Mercimektepe Höyüğü 1991 Yılı Kurtarma Kazısı, Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu 3, 1992, 377–388
Paley 2005	S. M. Paley, The Excavations at Çadır Höyük, 2004, AST 27/1, 2005, 351–366
Sakin 2004	O. Sakin, Bozok Sancağı ve Yozgat (Ankara 2004)

Strobel – Gerber 1998	K. Strobel – C. Gerber, Tavium (Büyüknefes) Feldforschungen des Jahres 1997, AST 16/1, 1998, 297–314
Strobel – Gerber 1999	K. Strobel – C. Gerber, Feldforschungen in Tavium 1998 Vorbericht, AST 17/1, 1999, 169–176
Strobel – Gerber 2000	K. Strobel – C. Gerber, Feldforschungen in Tavium 1999 Vorbericht, AST 18/1, 2000, 7–10
Strobel – Gerber 2001	K. Strobel – C. Gerber, Feldforschungen in Tavium im Jahr 2000 Vorbericht, AST19/2, 2000, 1–8
Strobel – Gerber 2002	K. Strobel – C. Gerber, Feldforschungen in Tavium: Bericht über die Kampagne 2001, AST 20/2, 2002, 223–232
Strobel – Gerber 2003	K. Strobel – C. Gerber, Feldforschungen in Tavium: Bericht über die Kampagne 2002, AST 21/2, 2003, 325–334
Strobel – Gerber 2006	K. Strobel – C. Gerber, Das Internationale Tavium-Projekt. Bericht über die Kampagne des Jahres 2005, AST 24/2, 2006, 15–34
Strobel – Gerber 2008	K. Strobel – C. Gerber, Tavium/Tawinija International Research Project 2007 Yılı Kampanyası Raporu, AST 26/3, 2008, 59–72
Strobel – Gerber 2009	K. Strobel – C. Gerber, Uluslararası Tavium Projesi: 2008 Yılı Araştırmaları, AST 27/3, 2009, 187–200
Strobel – Gerber 2010	K. Strobel – C. Gerber, Feldforschungen in Tavium/Tawinija-Bericht über die Kampagne 2009, AST 28/3, 2010, 265–278
Summers – Özcan 1998	G. D. Summers – M. Özcan – S. Branting – E. R. Dusinberre – M. E. F. Summers, Kerkenes Dağ 1996, KST 19/1, 1998, 627–659
Summers – Summers 1995a	G. D. Summers – M. E. F. Summers, Kerkenes Dağ Survey Project, AnatA 1, 1995, 22–23
Summers – Summers 1995b	F. Summers – G. Summers, Kerkenes Dağ 1994, AST 13/1, 1995, 99–122
Summers – Summers 1996a	F. Summers – G. Summers, Kerkenes Dağı 1995, AST 14/2, 1996, 331–358
Summers – Summers 1996b	G. D. Summers – M. E. F. Summers, Kerkenes Dağ, AnatA 2, 1996, 27–28
Summers – Summers 1997	G. D. Summers – M. E. F. Summers, Kerkenes Dağ, AnatA 3, 1997, 23–25
Summers – Summers 1998a	G. D. Summers – M. E. F. Summers, Kerkenes News / Haberler 1998
Summers – Summers 1998b	G. D. Summers – M. E. F. Summers, The Kerkenes Dağ Project, in: R. Matthews (ed.), Ancient Anatolia (London 1998) 177–194
Summers – Summers 1998c	G. D. Summers – M. E. F. Summers, Kerkenes Dağ, AnatA 4, 1998, 25–27
Summers – Summers 1998d	F. Summers – G. Summers, Kerkenes Dağı 1997, AST 16/2, 1998, 121–152
Summers – Summers 2001	G. D. Summers – F. Summers, Kerkenes Dağ, in: A. M. Greaves – B. Helwing (eds.), Archaeology in Turkey. The Stone, Bronze, and Iron Ages, 1997–1999, AJA 105/3, 508–509
Summers 1994a	G. D. Summers, Kerkenes Dağ, Research Reports 1994, BIAA, 18–20
Summers 1994b	G. D. Summers, Kerkenes Dağ 1993, AnSt 44, 1994, 15
Summers 1997	G. D. Summers, The Identification of the Iron Age City on the Kerkenes Dağ in Central Anatolia, JNES 56/2, 1997, 81–94
Summers 2000a	G. D. Summers, Kerkenes Dağ, in: P. Bienkowski – A. Millard, (eds.), Dictionary of the Ancient Near East (London 2000) 166
Summers 2000b	G. D. Summers, Kerkenes Dağı. Orta Anadolu'da Yer Alan Demir Çağı Kentinin Araştırılmasına Teknolojik Yaklaşımlar, 1993–1999, 1999 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları, 2000, 119–150
Summers 2001a	G. D. Summers, The Median Empire Reconsidered: a View from Kerkenes Dağ, AnSt 50, 55–73
Summers 2001b	G. D. Summers, Keykavus Kale and Associated Remains on the Kerkenes Dağ in Cappadocia, Central Turkey, Anatolia Antiqua 9, 39–60

Summers 2001c	G. D. Summers, Simulation and Dynamics of an Ancient City, ArcNews 23/2, 12–13
Summers et al. 1996	G. D. Summers – M. E. F. Summers – N. Baturayoğlu – Ö. Harmanşah – E. R. McIntosh, The Kerkenes Dağ Survey, an Interim Report, AnSt 46, 1996, 201–234
Summers et al. 1999a	G. D. Summers – F. Summers – D. Stronach – M. Özcan, Kerkenes Dağ 1999, AnatA 5, 1999, 19–22
Summers et al. 1999b	G. D. Summers – F. Summers – D. Stronach – M. Özcan, Kerkenes News / Haberler 2, 1999
Summers et al. 2000	G. D. Summers – F. Summers – D. Stronach – M. Özcan, Kerkenes News / Haberler 3, 2000
Summers et al. 2001a	G. D. Summers – F. Summers – M. Özcan – D. Stronach, 1999 Yılı Kerkenes Dağı Projesi, KST 22/1, 2000, 211–228
Summers et al. 2001b	G. D. Summers – F. Summers – M. Özcan – D. Stronach, The Kerkenes Project 2000, AnatA 6, 2001, 22–24
Summers et al. 2002a	G. D. Summers – F. Summers – D. Stronach, The Kerkenes Project, AnatA 8, 2002, 25–27
Summers et al. 2002b	G. D. Summers – F. Summers – D. Stronach – M. Özcan, Kerkenes Dağı Projesi 2000, KST 23/1, 2001, 439–448
Summers et al. 1995a	G. D. Summers – M. E. F. Summers – K. Ahmet, The Regional Survey at Kerkenes Dağ: an Interim Report on the Seasons of 1993 and 1994, AnSt 45, 1995, 43–68
Summers et al. 1995b	G. D. Summers – M. E. F. Summers, The Mountain Top City on Kerkenes Dağ (Yozgat) in Cappadocia, Arkeoloji ve Sanat 62–63, 1995, 2–20
Sümer 1974	F. Sümer, Bozok Tarihine Dair Araştırmalar-I, in: Ankara Üniversitesi (ed.), Cumhuriyet'in 50. Yıldönümünü Anma Kitabı (Ankara 1974) 309–381
Tamsü Polat 2018	R. Tamsü Polat, Karabacak Köyü Kaya Mezarları, Cedrus 6, 2018, 347–358
Tunç 1978	G. Tunç, Taş Köprülerimiz, Karayolları Genel Müdürlüğü (Ankara 1978)
Uzunçarşılı 1973	İ. H. Uzunçarşılı, Çapanoğulları, Belleten 36, 1973, 215–261
Yılmaz 2001	Ö. Yılmaz, Yozgat Tarihi Coğrafyası (Konya 2001)
Yılmaz et al. 2014	Ö. Yılmaz – N. Becene – B. Hasırcı, Yozgat İli Sarıkaya İlçesi Roma Hamamı 2013 Yılı Temizlik ve Kazı Çalışması, Müze Kurtarma Kazıları Sonuçları 23, 2014, 187–206
Yılmaz et al. 2015	Ö. Yılmaz – N. Becene – B. Hasırcı, Yozgat İli Sarıkaya İlçesi Roma Hamamı 2014 Yılı Temizlik ve Kazı Çalışması, Müze Kurtarma Kazıları Sonuçları 23, 2015, 607–624